



د پوهنې وزارت



اتم اړکی





ملي سرود

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوځو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجردی
هم ايماق، هم پشه يان	براھوي دي، ټلباش دي
لکه لمر پرشنه آسمان	دا هېواد به تل څلپري
لکه زړه وي جاویدان	په سينه کې د آسیا به
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



د پوهنۍ وزارت

هذ
ر

A R T

اتم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۹ هـ. ش.

الف

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: هنر

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د هنر برخې د درسي کتابونو مؤلفین

اپدیت کوونکي: د پښتو ژبې د اپدیت ډیپارتمنټ غړي

تولگۍ: اتم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکي: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

خپروونکي: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوی ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۹ هجري شمسي

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دي. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلنډ کېږي.

د پوهنې ۵ وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

دلوي او بسونکي خداي الله شکر په ئاي کوو، چې مورده يې ژوند رابنسلۍ، او د لوسټ او ليک له نعمت خخه يې برخمن کړي یو، او د الله تعالى پر وروستي پیغمبر محمد مصطفى عليه السلام چې الهي لومړني پیغام ورته (لوستل) و، درود وابو.

خرنګه چې تولو ته بنکاره د ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هپواد بنوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنوونکي، زده کوونکي، کتاب، بنوونځي، اداره او د والدینو شوراګانې د هپواد د پوهنې نظام شپږګونې بنسټيز عناصر بل کېږي، چې د هپواد د بنوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسي مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هپواد په بنوونې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دي.

له همدي امله د بنوونې نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړې توبونو خخه دي. همدارنګه په بنوونځيو، مدرسو او تولو دولتي او خصوصي بنوونيزو تأسیساو کې، درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې خای لري. مور په دې باور یو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنوونې او روزنې اساسی اهدافو ته رسپدلي نشو.

پورتنيو موخونه د رسپدو او د اغښناک بنوونې نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هپواد له تولو زړه سواندې بنوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خخه په درناوي هيله کوم، چې د هپواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېردولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سیموyi، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوبښن وکړي. هره ورڅ د ژمنې په نوي کولو او د مسئوليټ په درک سره، په دې نيت لوسټ پيل کړي، چې دن ورځې گران زده کوونکي به سباد یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د تولني متمن او ګټور او سپدونکي وي. همداراز له خورو زده کوونکو خخه، چې د هپواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښته لرم، خوله هر فرصت خخه ګڼې پورته کړي، او د زده کړي په بروسه کې د خيرکو او فعلو ګډونوالو په توګه، او بنوونکو ته په درناوي سره، له تدریس خخه بنه او اغښناکه استفاده وکړي.

په پاي کې د بنوونې او روزنې له تولو پوهانو او د بنوونې نصاب له مسلکي همکارانو خخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې يې نه ستري کېدونکي هلي خلپي کړي دي، مننه کوم، او د لوي خداي الله له دربار خخه دوي ته په دې سپیڅلې او انسان جوړونکي هڅي کې بريا غواړم. د معاري او پرمختللي بنوونې نظام او د داسي ودان افغانستان په هيله چې وګړي ېې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دكتور محمد مirovis بلخي

لپ لپ

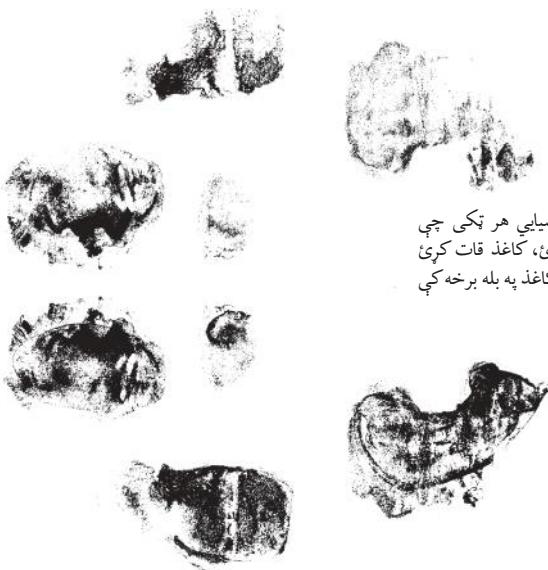
سرليک	مخ
۱	سیایی په ټکو انځورګري
۲	په اسلامي دوره کې د افغانستان د هنر له تاریخ سره آشنایي
۳	
۴	طبعي موادو ټاپه کاري
۵	د مبارکي کارت او د پاکت جوړول
۶	د ليرې، نېډې او ریتم سره آشنا کیدن
۷	
۸	د طبیعی منظرې انځورګري
۹	د جشنونو او ملي لویو انځورګري
۱۰	
۱۱	له غونج شوو کاغذونو خخه د حجمونو جوړول
۱۲	د لیک د بنکلا له هنر سره آشنایي
۱۳	له اسلامي هنرونو سره آشنایي
۱۴	له اسلامي ډېزاینوونو خخه کاپي کول
۱۵	
۱۶	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۱۷	
۱۸	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۱۹	
۲۰	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۲۱	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۲۲	
۲۳	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۲۴	
۲۵	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۲۶	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۲۷	د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول
۲۸	

۱۲	له اسلامي معماري سره آشنايي	
۱۴	له اسلامي سبک خخه په استفادې (پل) جورول	
۱۵	له اسلامي هنر و نو سره آشنايي	
۱۶	له خچو خخه د قلمدانۍ جورول	
۱۷	له منيا توري سره آشنايي	
۱۸	د قرآنکريم د رحل جورول	
۱۹	له افغانی هنرمندانو سره آشنا کيدل	
۲۰	له افغانی هنر و نو سره آشنا کيدل	
۲۱	د افغانستان له ملي موزیمونو سره آشنا کيدل	
۲۲	د منابعو فهرست	

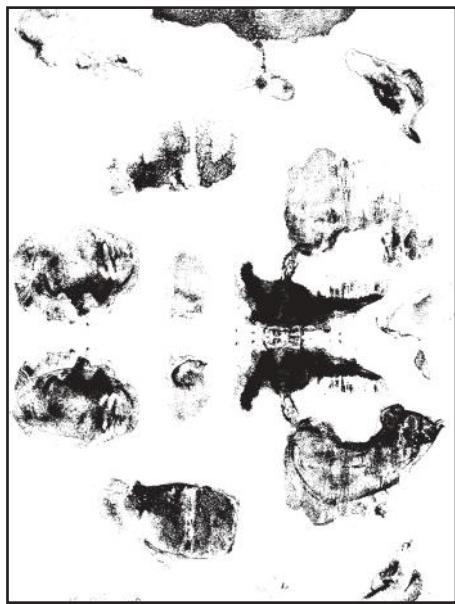


د سیاپی په ټکو انځور کله مو د آسمان په وریخو کې آشنا شکل لیدلی دی؟

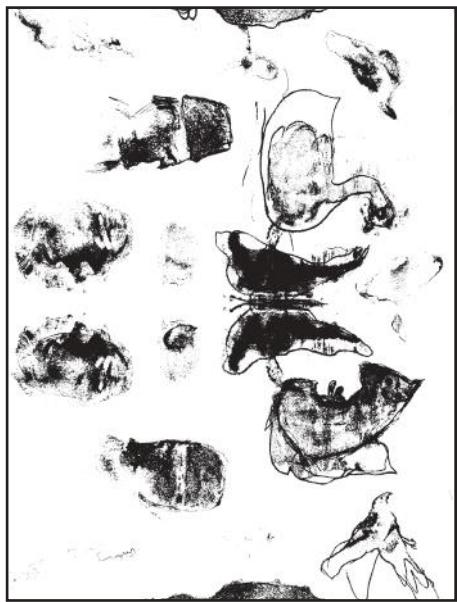
څو خاځکي جوهري رنګ د یوه کاغذ پر مخ واچوئ، بیا خیل کاغذ قات کړئ او په لاس لبو شه زور پرې وکړئ. وروسته بیا کاغذ خلاص کړئ، هغونه نقشو ته په خير سره وګوري او د کاغذ پاڼه له څو زاویو خنځه وګوري چې په هغونه کې آشنا نقشونه او انځورونه پیدا کړئ. کله چې رنګونه وچ شول د مناسبو خطونو په ور زیاتولو سره هغه شکل چې تاسې په کې لیدلی دی بشپړ کړئ او هغه نورو ته وروښیء.



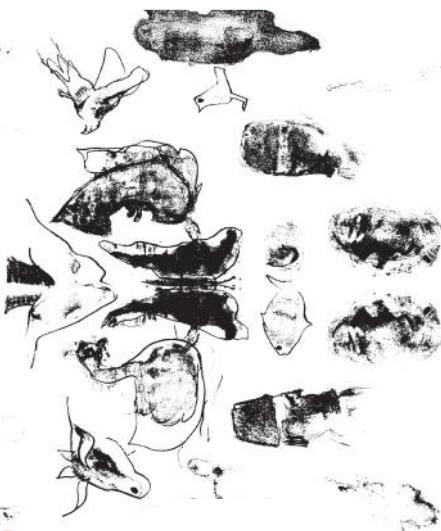
(۱ - انځور) د سیاپی هر تکی چې د کاغذ پر مخ پردي، کاغذ قات کړئ چې ورته شکل د کاغذ په بله برخه کې رامنځته شي.



(۲) انخور د کاغذ پايه په تورو لکو ډکه کړئ
او صبر وکړئ چې وج شي.



(۳) انخور کاغذ هرې خواهه وخرخوئ او وګوري چې د خپلې
خوبني شکلونه جوړ کړي.



بیاهم انخورونو ته په خير وګوري او
نوی نقشونه پیداکړئ او د خطونو په
اضافه کولونوی شکل انخور کړئ.
دې کارتہ ادامه ورکړئ چې له ټولو
تکو یا خاپونو څخه انخورونه جوړ شي.

تمرين



- ۱- درسم شوو شکلونو په اړه په خپل منځ کې سره وغږښي.
- ۲- په خپل کورکې د اویو پاشلو (آب پاشي) په وخت کې کوم ناخاپي انخورونه د ځممکې پر مخ
وینې، هغونه پام وکړئ او وګوري چې کوم اشنا شکلونه په کې ليدل کېږي.

په اسلامي دوره کې د افغانستان د هنر له تاریخ سره آشنايی.

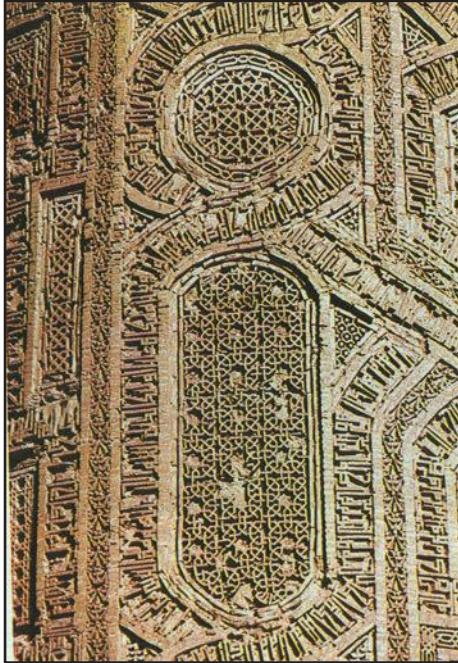
پوهېږي چې له اسلام خخه مخکي او وروسته د
افغانستان هنرونه سره خه توپير لري؟



په افغانستان کې د غزنويانو په دوره کې اسلامي ودانيو ډېره وده او پراختيا
وموندله. د تاریخي منابعو په قول د غزنويانو دوره د ودانيو، شکلو، مانيو او
لوبيو جوماتونو دجورې دو دوره بلل شوې ده د سلطان محمود غزنوي او د ده
زوی (سلطان مسعود) د واکمنيو په زمانه کې په غزنوي او هرات کې رامنځته
شوی ده. او س د دې ودانيو یوازې یوه برخه په خای پاتې ده. د دې ابداتو تر
څنګ په غزنوي کې د (آینې) مانۍ قصرونه او منارونه او په هلمند کې لښکري
بازار د یادولو وړ دي. د سلجوقيانو په دوره کې د اميرانو او واکمنانو په هڅونه
او د خینو وزیرانو، لکه: نظام الملک په اشاره ډېري لوبي ودانۍ جوري شوې
دي. غوريانو هم ډېري لوبي ودانۍ جوري کړي وي چې یوه بېلګه یې جام
منار دی چې ۶۴ متره لوروالي لري، دا منار خکه د ډېر ارزښت وړ دي چې
د بنکلا لپاره یې په خښتو جور کړي او په کوفي خط پر هغه خینې ليکنې
شوې دي دا د افغانستان له ډېر و مهمو اثارو خخه شمېرل کېري او د نېټ د
فرهنګي ميراثونو په لېست کې هم ثبت شوي دي.

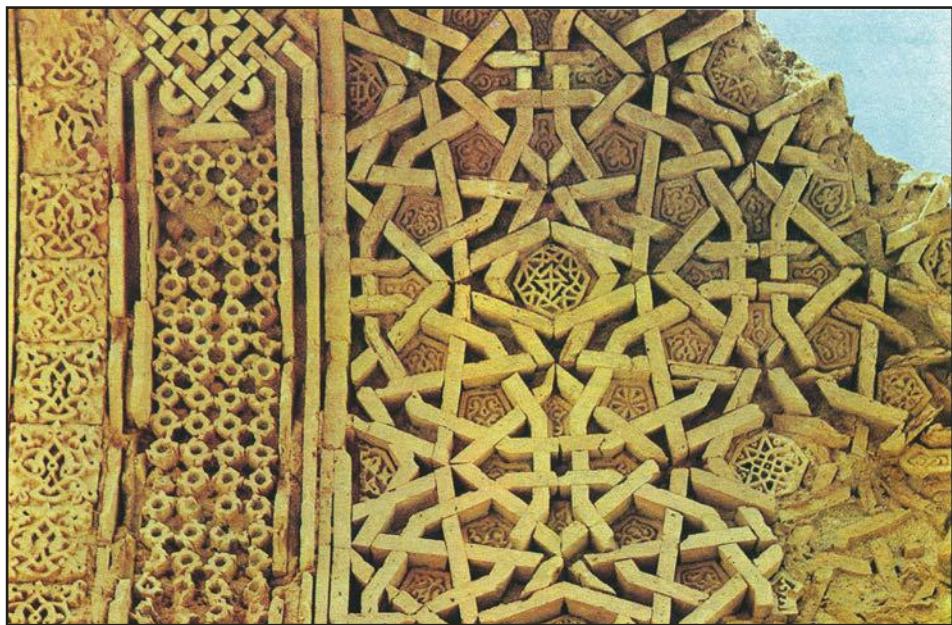
د هرات جامع جومات چې د سلطان غیاث الدین غوري له خوا یې په هرات کې
د بنستې ډېره کېښودل شوه، خو د بشپړې دو کار یې د هرات د تیموريانو تر دورې
پورې و رسیده.





(۳) انھور په افغانستان کي د جام منار بنکلاوې او کتیپې چې په سوره مریم پوري اړه لري.

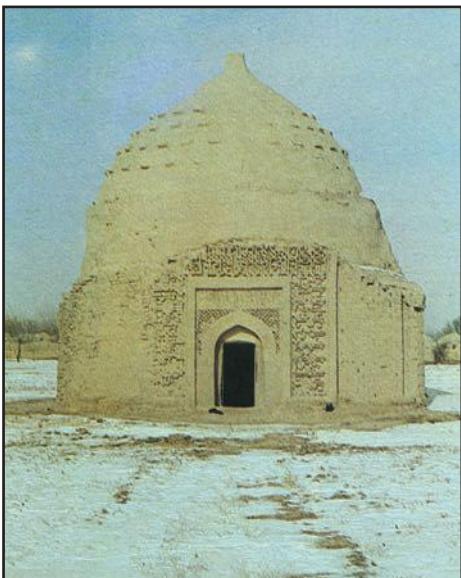
د بلخ په غرب کې د بابا حاتم زیارت چې په هندسي انخورونو، ګلاتو، بوټو، دگچ کاريyo د ډيزانونو په بنکلا، ليکنو او د قابونو په بنکلا بنکلې شوي لرغونتيا يې له ۵۳ هـ کال خخه پخوا بنودل شوي ده، په دغې دورې کې د بنکلا لپاره ودانيو جوړولو زيات رواج درلود.



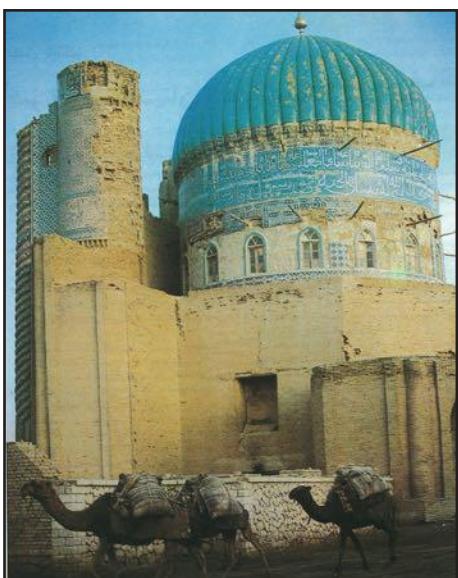
(۴) انھور) د بادغيس په قلعه نو کې د (شاه شهید) په کنبلوالو کې څینې کاشي کارئ په شپرمه او اومه هجري پېړي پوري اړه لري.

د ودانیو جورولو بهیر د چنگیزیانو د یرغل په دوره کې په تېه ودریله، نو ځکه په دې اوږده دوره کې له ترئیني آثارو څخه نور خه پر څای پاتې نه شول. له هغوي وروسته د تیموریانو دوره د لویو ودانیو او په هغې کې د اسلامي هنرونو د انځورونو له پلوه یوه ډېره څلانده، بدایه او غني دوره وه. په ځانګړې توګه په هرات کې د (شاه رخ) میرزا او (سلطان حسین بايقرا دورې او په افغانستان او هند کې د بابر دورې د یادولو وړ دي.

د دې دورو آثار په نهمه هجري پېړۍ کې د ګوهرشاد بیګم زیارت، د سلطان حسین بايقرا زیارت، په لسمه هجري پېړۍ کې له شپرو بنکلوا شوو منارونو ((خلو)) سره د (خواجه عبدالله انصاري زیارت، د هرات ګذرگاه او نور زیارتونه او همدارنګه په بلخ کې د حضرت علي کرم الله وجهه په نوم زیارت چې د سخی په روضه مشهور دي. دا ټولې ځانګړتیاوې د تیموریانو د معماري د هنر بنکارندوی دي. د دې دورې نور آثار، لکه: د کندهار د سرپوزې په غره کې (چهل زينه) چې د تاریخ د لیکنې په اساس د بابر پاچا په امر له تراشل شوو تیبرو څخه جوره شوې د چې اتیاو توپرونوکو کسانو د نهوكالو په موده کې جوره کړې ده. همدارنګه، د بابر په وخت کې په کندهار،

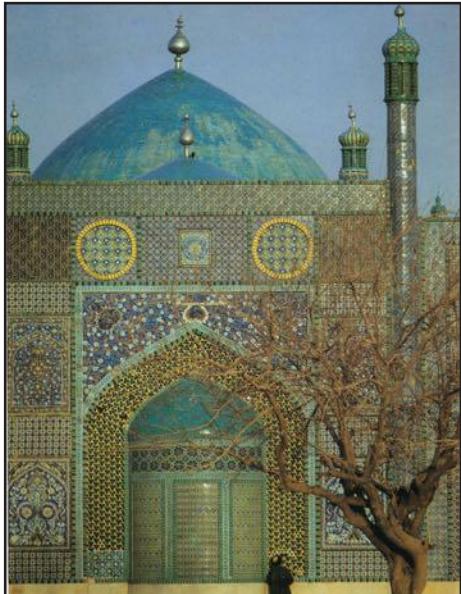


(۶) انځور په نهمه هجري پېړۍ کې د خواجه ابونصر پارسا قبر

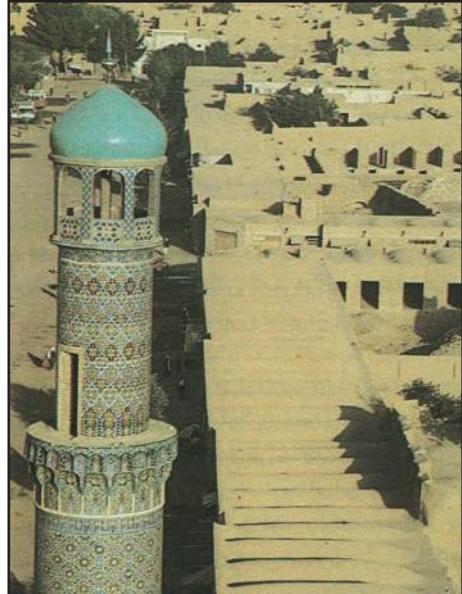


(۵) انځور په نهمه هجري پېړۍ کې د خواجه ابونصر پارسا قبر

کابل، استالف او په شمالي او ختيئو برخو کې ډېر لوی لوی باغونه جوړ شوي دي چې ډېر مشهور يې دا دي: علم ګنج، شهرارا، دلکشا، چار باغ، د بابر باغ، د بگراميو باغ، د صفا باغ، د کوکب باغ او داسي نور.



(۸ انځور) د حضرت علي (کرم الله وجهه) روضه



(۷ انځور) د هرات د جامع جومات مساجد

تمرين



- ۱- ستاسي په چاپيريال کې د اسلامي دورې کومې ودانۍ تراوسه پاتې دي؟
- ۲- په اسلامي ودانيو کې له کومو موادو خخه کار اخيستل کیده؟
- ۳- په افغانستان کې د اسلامي دورې د ودانيو ډېرې مهمې څانګړنې کومې دي؟



په طبیعی موادو تاپه کاري

تر او سه مو فکر کری دی چې له کومو شیانو خخه د تاپه
کولو لپاره کار اخلئ؟

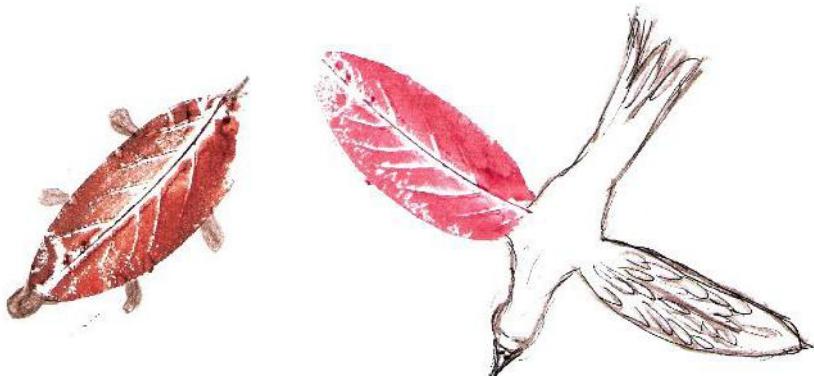


له رنگینو مهرونو خخه په کار اخیستنه تاپه کول سرته رسیری. دا په دوه چوله دی: تiar او جور شوي مهرونه: طبیعی مواد چې دېر بنګلی جورېښتونه لري. کولی شو چې د تاپه کولو لپاره له تiarو یا طبیعی مهرونو خخه کار واخلو. د الوتونکو بنېکې، ډبرې، صدفونه، دونو لښتې او پانې او ... چې دېر عجیبه او حیرانونکي جورېښتونه لري. د هغوي په مرسته کولی شو. بېل بېل رنګه نقشونه لاس ته راوړو. همدارنګه کولی شو چې د میو او سبو د عمودي او افقني نیمولو او پریکولو خخه ګته واخلو او له نیمې شوې برخې خخه چې په رنګ ککره وي، د تاپې لپاره کار واخلو.

د طبیعی موادو په تاپه کولو کې د پدیدې بېلې سطحې باید په پام کې ونیول شي او د هغې له هر لوري خخه تاپه جوره کرئ. په دې ډول له بېلا بیلو طبیعی جورېښتونو سره آشنا کېږئ او نوي انځورونه پیدا کوئ.



په طبیعی موادو د تاپې تر سرته رسولو وروسته، کله چې رنگونه وچ شول، په جورو شوو انخورونو، نوي او تازه رسمنه وکاری. بیا انخورونو ته په خیر و گورئ او د خطونو په ور زباتولو هغه په نوي شکل بدل کړي.



(۲) انخور په طبیعی موادو تاپه کاري.



(۴) انخور په طبیعی موادو تاپه بشپړول.



(۳) انخور په طبیعی موادو د تاپه بشپړول او په هغې د نوو شکلونو جورول.



تمرين

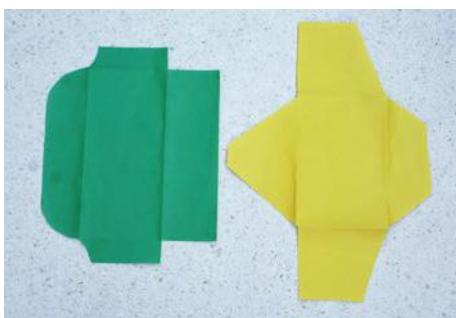
ستاسې په چابیریال کې چې کوم طبیعی مواد شته، هغه ته په خیر سره و گورئ، خه دول
یوه بنکلی تاپه جورولی شي.

د مبارکۍ کارت او د پا کې جو روں

تراوسه مو خو ډوله د مبارکۍ کارتونه
لیدلي دي؟



خلک په بېلو، بېلو ورڅو او مناسبتونو د مبارکۍ کارتونه یو بل ته ورکوي، لکه:
د ميلمستيا کارت، د فرقانکريم د ختم کارت، د کوچني اخترد مبارکۍ کارت،
د لوی اختر د مبارکۍ کارت، د نوي کال د مبارکۍ کارت، د زيرېدنې د ورځي
کارت، د بنوونکې د ورځي کارت ... او نور. د مبارکۍ کارتونه په بېلا بېلو
کچو او اندازو او بېلا بېلو طrho جو پېږي. په هغه کارتونو سرهېره چې په بازار
کې پلورل کېږي، کولی شو لاسي کارتونه په بنکلې بهه جوړ کړو. د کارت د
جو پېدو لپاره باید موضوع وټاکل شي. وروسته یې اندازه طرح او د جو پېدو
لاره چاره وټاکل شي. لوړۍ یو سپین او یا رنګه مقوا کاغذ د هغه کارت په
شكل او اندازه چې تاسې په پام کې نیولی دي، پري کړئ. د کاغذ منځ په پنسل
او یا کوم شي باندې چې تپه خوکه ولري، یو خط کش کړئ چې له سم
نيمايې خخه قات شي. لوړۍ د کارت په مخ خپله طرحه انځور کړئ.



د هغې د بنکلا لپاره له بېلا بېلو لارو خخه، لکه: انخورگرى ، تاپه کاري، د بېلا بېلو موادو نېبلول يا رنگه کاغذونه (کولاز) د طرحى بشپړول او يا په هغې باندي د نورو موادو نېبلول او يا له خنگ په خنگ اينسودلو خخه کار واخلى. خينې کولاژونه پنه وي، پام کوي چې ستاسي کارت زيات پنه نه شي او په پاکت کې په بنه شان خاي شي. پام مو وي د کومې ورځې په مناسبت او يا هغه چانه چې تاسي کارت ورکوي له روشنون او لارو چارو خخه يوه لاره د هغود بشپړيدو لپاره وټاكۍ. لوړۍ خپله طرحه د کارت په مخ انخور کړئ. د کارت مخ او د هغې د ننه برخه په بنکليوانخورونو بنکلې کړئ. وروسته په بنکلي خط د کارت د ليکلو برخه ولیکي. د کارت تر چمتو کولو وروسته کولي شئ هغه ته يو بنکلي پاکت جور کړئ. د پاکت اندازه د کارت له اندازې سره په پام کې ونيسي. د يوه پاکت د جورولو لپاره بیلا بیلې لاري شته. تاسي کولي شئ يو جور پاکت خلاص کړئ او د پاکت د جورې د طریقه تري زده کړئ او هم کولي شئ چې د پاکت د جورولو لپاره يوه نوې طرحه جور کړئ. د پاکت د جورولو ډېره اسانه لار داده چې خپل کارت د يوه سپین کاغذ په منځ کې کېږدئ او بيا په پنسل باندي د هغې خلور خواووو ته ت او کمزوري خطونه وياسي، په خلورو خواووې مثلشونه رسم کړئ، بيا اضافي خایونه بیاتي کړئ، د تتو خطونو خایونه قات کړئ او درې مثلشونه سره ونېبلوئ، نو ستاسي پاکت به تيار شي. پام مو وي چې د پاکت د ننه برخه په خنبو پوري ونه نېبلې. وروسته بيا خپل کارت د پاکت په د ننه کې کېږدئ او خلورم مثلث پري قات کړئ او خپلو خپلواوو ته بې ورکړئ.

تمرين

- 1- د يوه خانګې ورځې په مناسبت يو کارت جور کړئ، طرحه، اندازه او د بنکلا طریقه بې په خپله خوبنه وټاكۍ.
- 2- د کارت په اندازه يو بنکلي پاکت جور کړئ او خپل کارت په کې واچوئ.





له تناسباتو، ليري، نودي او ريتم سره آشنايي.

په طبیعت کې د پدیدو تر منځ کومې اړیکې
وینئ؟



تناسب: د فیل او زرافې د بدنه اندازې، د سرپو د ستړګو او د پوستکي
رنګ، دیوه ماشوم د لاس پوستکي او دیوه زاره سړي د لاس پوستکي
ته موپام کړي دي؟

د برخو او اجزا او تر منځ نسبت او په هره پليده کې د هر يو جز نسبت ته

۱) انځور د هر یو هجيوان به بدنه کې خانګې
تناسبات پيدا کړي د زرافې د بدنه بیلا بلو برخو
اجزا او ته پالمرنه وکړي.



تناسب وايي. په طبیعت کې زیات شمېر تناسیونه لیدل کېږي. په طبیعت کې هره پدیده ځانګري تناسیونه لري. له همدي امله، په طبیعت کې د خدائ تعالیٰ ﷺ مخلوقات په هنري او د بشر په لاس جورېښتونو کې د تناسب او ایجاد معیار ګرځیدلی دي.

انسان د غرونو، تیرو، ونو، ګلاتو، حیواناتو، الوتونکو، کبانو او په دقیقه لیدنه خبرېږي، د توتي د بنکو د رنګونو تر منځ تناسب، د فیل په بدن کې د اجزاءو تر منځ تناسب د فیل (هاتي) خرچوم او بد شکل، پلن غوربونه، سر، بدن او د فیل لوې پسپي او د ونو د اوږدوالي او پلنواли تناسب په همدي ترتیب د انځورګرۍ لاسي کار، په خته کار، د حجمونو جورولو او د اندازو تر منځ تناسب، شکلونو او جورېښتونو ته اړتیا لري.

پرسپکتیو: (لريوالی او نړد يوالی) هغه شیان چې لري دي او هغه شیان چې نړدي دي خه توپیرونه سره لري؟ انسان د لريوالی او نړد يوالی په سبب شیان او طبیعي پدیدې، په بېلا بېلو بنو ويني. د مثال په توګه که یو ځنګله ته له لري وکتل شي هغه ونې چې نړدي دي له رنګه ډکې اوله دیرو جزیاتو سره لیدل کېږي او هغه ونې چې لري وي کم رنګه، لنډې او جزئيات یې نه تر سترګو کېږي، نو له دي امله اندازه او د اشیاوو لیدنه له نړدي او لري خخه توپیر کوي.



(۳) انځور د حیواناتو په تن کې د بېلا بېلو سیمو د ونو شکل، وریخو او غرونو ته پام وکړي.



(۲) انځور د بېلا بېلو ګلاتو په رنګونو کې تناسب، د باتاتو حیواناتو، کبانو، الوتونکو او حشراتو تناسب ته په غور وکړي.

د اشیاوو او طبیعی پدیدو په کوچنيو او لويو انھورولو کولي شو ليري او نبردي وبنیو. همدارنگه په متضادو رنگونو هم کولي شو لري او نبردي وبنیو، لکه: (تیاره رنگونه د روښانه رنگونو ترڅنګ) هنرمندان د لړېوالی او نړېوالی لپاره له بېلا بېلو لارو چارو خخه کار اخلي.

تصویرونه وګورئ او د لړېوالی او نړېوالی د بېلابېلو لارو چارو په هکله سره وغږېږي.

ریتم: تر او سه مود شپو او ورڅو او د کال د فصلونو تکرار ته پاملننه کړې په طبیعت کې د پدیدو تکرار او بدلون یو خانګړې نظم لري.

هنرمندان د هنر په بېلابېلو خانګو کې د کلمو، غړونو، شکلونو، رنگونو او خطونو تر منځ تکرار او

بدلون رامنځته کوي. ریتم کله منظم او کله نا منظم وي. منظم ریتم په طبیعت کې، لکه: د زړه د حرکتونو او په هنري آثارو کې، لکه: د کاشي کاري په انھور کې یا د قالينو او بدل منظم تکرار دی. د غیر منظم ریتم نمونې په طبیعت کې، لکه: د بحر د اویو خېږي چې په بېلابېلو فصلونو کې چول چول بدلونونه پکې رامنځته



(۴ انځور) د جوارو د دانو د تکرار منظم ریتم ته پام وکړي.



(۵ انځور) د غنيې به تارونو د ریتم تکرار ته پام وکړي.



۶ انخور) د وریخو تکرار په آسمان کې یو خانګړی ریتم رامنځ ته کوي.



۷ انخور) د ګوره خر د خطونو ریتم ته وګوري.



تمرین

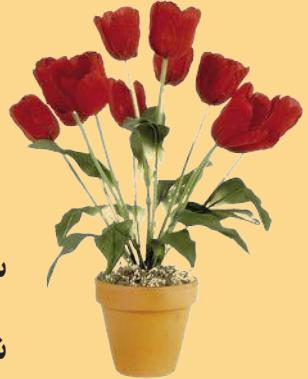
- ۱- د تناسب نموني په شکلونو، رنګونو او اندازه په طبیعت کې پیدا کړئ او د هغه په هکله سره وغږښه.
- ۲- د خپلې خوبنې له رنګونو خڅه په یوه پایه کې یو بشکلی ریتم جوړ کړئ.

کېږي. نا منظم ریتم په هنري آثارو کې د خطاطي د الفبا په تورو کې ليدل کېږي چې د عمودي او افقی خطونو په یو خای کیدو یې څینې برخې زیاتې او څینې نورې یې کمې وي او بېل بېل بدلونونه لري. نا منظم ریتم د ستړي کوونکي تکرار مخه نیسي.

له بېلو بېلو رنګونو، جورښتونو، خطونو، شکلونو خڅه په کار اخیستنه کولی شو چې په هنري تجسمی آثارو کې تناسب، ریتم او بشکلا منځ ته راورو هنرمندان د بېلا بېلو ریتمونو الهام له طبیعت خڅه اخلي.



د طبیعی منظرې انځور ګری

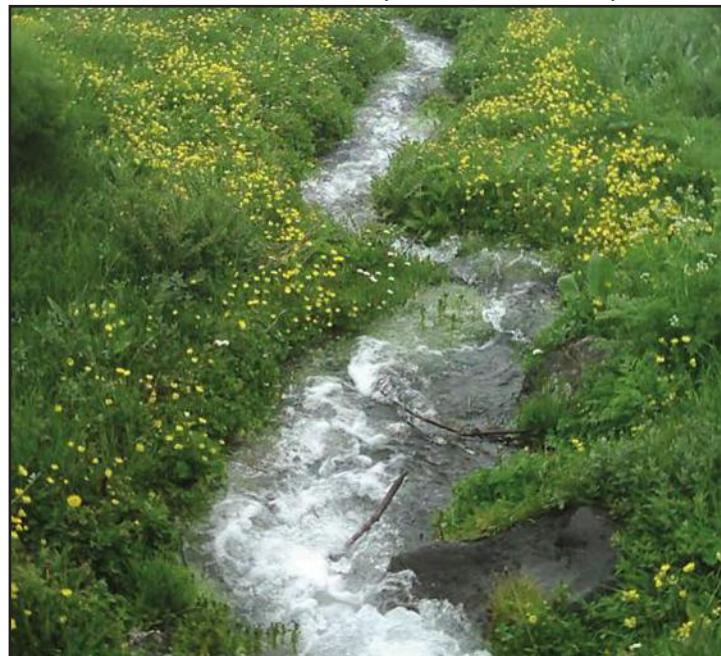


ستاسي پر شاوخوا او طبیعت کې د لیدنې بسکلې ځایونه
شته؟ له هغو کوم یو د انځور ګری لپاره ټاکئ؟

ګلان، د بنتې، باgone، خنګل، د ګودر غاره، د طبیعت ډپرې بسکلې منظرې
دا ټول د نقاشی لپاره مناسبې موضوع ګانې دی. د طبیعت فضاد انځور ګری
له صفحې خخه ډپره لویه ده، خوکولی شو چې هغه په مناسبه اندازه وړه کرو
او د انځور ګری په پانه کې یې څای کړو.

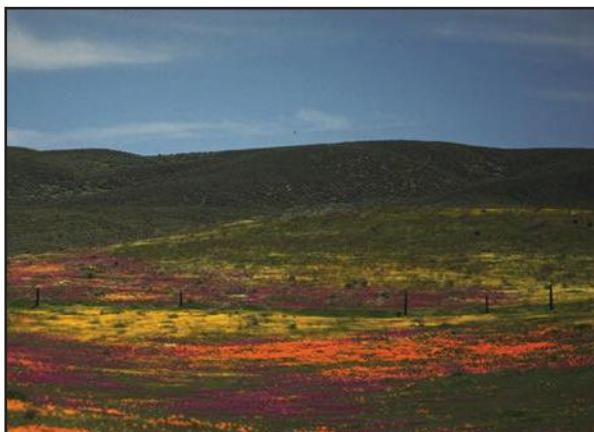
لومړۍ په خپل شاوخوا کې یوه بسکلې منظره انتخاب کړئ، وروسته تصمیم
ونیسی چې کومه برخه انځور کړئ.

(۱) انځور د دی منظری د انځورو لویاره لومړۍ اویه رسم
خطونه او ونې انځور کړئ.



په غور او دقت هغې ته وگوري او بیا هر هغه شى چې ڈېر لوی وي هغه انخورکړئ او وروسته د هغه په شاوخواکې نور شيان ورزيات کړئ. بنه داده چې لومړي منظره په رنګه پنسل چې کم رنګه وي ویاسی، خکه چې که کوم خای د اصلاح وړو، هغه ته بدلون ورکړئ. د انخورولو په وخت کې په طبیعت کې تناسبات، لړپوالی، نړدپوالی او ریتم ته په کلکه پام وکړئ او هغه په انخورگرۍ کې وبنیااست.

کله مو چې طرحه بشپړه شوه، نو بیا د طبیعت رنګونه په ڈېر دقت وگوري. تاسې کولی شئ په خپل



انخورکې له طبیعی رنګونو خڅه
کارواخلی او یاد خپل احساس د
بیانولو لپاره ذهنی رنګونه د طبیعت په
فضاکې وکاروئ او کوشښن وکړئ چې
په خپله نقاشی کې درنګونو ورته والی
او همغري وښیء.



(۴) انخور په دې منظره کې لومړي ونه انخورکړئ.



تمرين

له ټولګي خڅه د باندي په خپله خوبنه د منظري په انخورولو پيل وکړئ.



د جشنونو او ملي لوبو انحورگري

د ریښتني ژوندانه کومې موضوع گانې د انحورگري
پاره ټاکئ؟

جشنونه او لوبي د انحورگري لپاره کومې په زره پوري
صحنې لري؟

هر هېواد خانګري دودونه او رواجونه لري چې خلک بې په بېلا بېلو وختونو
کې لمانځي. د لمانځې د موضوع د ارزښت بنکارندوی دي. ځینې رسمونه
او رواجونه خصوصي وي چې په یوې یا خوکورنيو پوري تراو ولري، لکه: د
واده مراسم او ځینې مراسم عمومي وي چې د هېواد هر وګړي ته د ارزښت
وروي او ټول خلک په کې خوبني بنکاره کوي، لکه: د افغانستان د خپلواکۍ
جشن چې هر کال د زمرې په ۲۸ نېټه لمانڅل کېږي.



دا په افغانستان کې ملي جشن دی. په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د اعليحضرت امان الله خان په مشری او د افغان میرني ولس په سربنندو افغانستان د هغه وخت له انگلیسي برغلگرو خخه آزاد شو. په دې ورځ ولس مشر او ولسي لوړ پوري چارواکي د خلکو ترڅنګ د جشن په مراسمو کې برخه اخلي.

په ملي جشنونو کې دasicې لوې سره رسیبری چې د ټولو لپاره په زړه پورې وي. له همدي امله، دا ورځي د خلکو په زړونو کې د ډېر وخت لپاره پاتې کېږي چې خينې برخې يې نه هيريدونکې دې. موسيقی غربول کېږي او هنرمندان د ازادی خانګري سندري وايي.

د خپلواکي په جشن کې بپلا بېلې سپورتي لوې کېږي چې یوه يې هم (نیزه بازي) ده. نیزه بازي په آس، نیزه او د لرګي په موګي باندې چې تقریباً پنځلس سانتي متړه وي او په ځمکه کې ټک وهل کېږي. دasicې ترسره کېږي چې ډول و هونکي ورته ډول وهی او نیزه باز پر آس سپور د موګي په لوري حرکت کوي. خومره چې موګي ته نړدي کېږي په همغه اندازه ډول و هونکي هم ډول تېز وهی ترڅونیزه باز موګي ته ورسیږي او دنیزې په سر د لرګي موګي پورته کړي، هغه نیزه باز چې په دوو وارو کې موګي پورته نه کړي، د لوې بایلونکى شمېرل کېږي. دا لوې په خلکو کې ډېر شور او زوب رامنځ ته کوي.

تمرين

- ۱- پوهېږي چې په افغانستان کې ملي جشنونه کوم دي؟
- ۲- هغه جشن او ميله چې ډېر مو خوبنېږي په هکله يې سره خبرې وکړئ او د جشن هغه صحنه چې ستاسي خوبنې شوي وي، انځور کړئ او نندارې ته يې وړاندې کړئ او په هکله يې سره وغږېږي.
- ۳- ستاسي په بنار کې په جشن کې کوم رسم او دود ترسره کېږي؟ په دې ورځ کومې لوې سره رسوي؟ په هکله يې سره وغږېږي.
- ۴- په هغه خای کې چې ژوند کوئ د لوړو په اړه يې په خپلوا کې سره خبرې وکړئ.





له غونج شوو کاغذونو خخه د حجمونو
جوړول
کوم باطل مواد د حجمونو د جوړولو لپاره
مناسب دي؟



ډېر باطل مواد زموږ په شاوخواکې شته چې د حجمونو د جوړولو لپاره مناسب
دي. د دي موادو له ډلې خخه یو هم باطل کاغذ دي. له باطله کاغذ خخه په بېلا
بېلو لارو او روشنونو حجمونه جوړوي چې یو هم له غونج شوی کاغذ خخه ګټه



اخیستنه ده. د دې کار لپاره تاسې هم کولی شئ چې د خپلې خوبنې موضوع وړاکې او د هغې د شکل او اندازې په هکله تصمیم ونیسي. په بېلاپلوا رنګو د باطلو کاغذونو ټوټې را ټولې کړئ.

خپل لاسونه لې خه لاندہ کړئ او باطل کاغذونه په دواړو لاسونو بنه کلک کړئ چې بنه غونج شي او وروسته هغه شکل چې ستاسې په ذهن کې وو په همغه ډول خپل غونج شوي کاغذونه تنظیم او د خپلې خوبنې شکل جوړ کړئ. کولی شئ حجم یو او یا خو ټوټې جوړ کړئ او د سکاشتیب په وسیله یې سره ونبلوی.



(۲ تصویر) له غونج شويو کاغذونو خخه یوه جوړه شوي مېه



(۳ انځور) دغونجوشويو کاغذونو برخې سره ونبلوی او په لرگیو پوري چې د التونکي پښي دي، وصل کړئ.



(۴ انځور) وزرونه، لکه، مبنوکه او سترګي یې په حجم پوري ونبلوی.



تمرين

يو مقوا دبل کاغذ د دایري په شکل جوړ کړئ. ترڅو کاغذی واپه شکلونه، لکه: (مرغۍ) له غونج شويو کاغذو خخه جوړه او رنګه کړئ. دنځ د تار په واسطه هغه د دایري په مرکز پوري څورند کړئ بیا یې د کوتۍ په چت را وڅوئ او که دا شکلونه کړکي ته نږدي وو، نو باد هغه بشوروی، حجمونه په حرکت راولي او بنکلا یې زیاتېږي.

له اسلامی هنرونو سره آشنايي

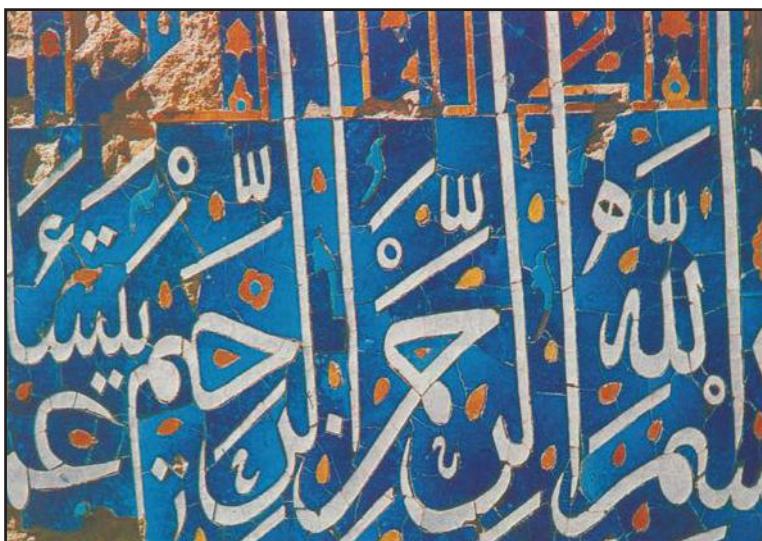
آيا پوهېږي چې اسلامی هنر له مسيحي هنر
سره خه توپير لړي؟

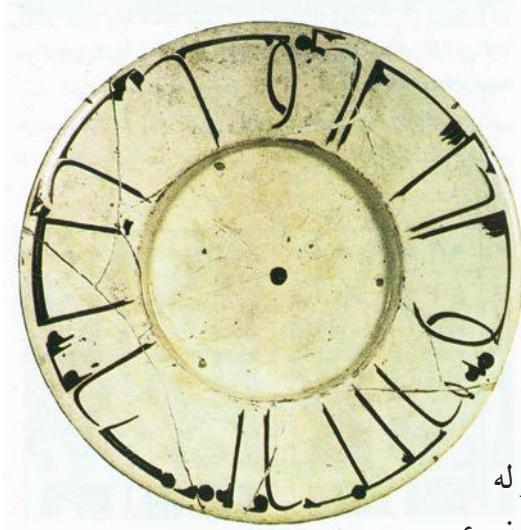


د اسلام مقدس دين په عربستان کې چې د وحی د نازلېدو خای دی، را خرگند
شو. وروسته په دېره بېره د ختیئ له خوانه تر منځني ختیئ، چین او هند پورې او
د لويدیئ له خوا تر افريقا او هسپانيې پورې خپور شو. په دې پراخو سيموکې يې د
دېرو ژبنيو، قومي، جغرافيائي، تاريخي او نورو توپيرونو سره سره یو شريک دين،
تمدن او فرهنگ او اسلامي هنريې منځ ته راول.

مسلمانانو لومرې د دوو معاصرو او لويو تمدنونو د هنرمندانو (بيزانس او اسلامي
نري) له هنرونو خخه د اسلام د سپیڅلې دين د را خرگندیدو په وخت کې د
جوماتونو د جورولو پاره ګډه او چته کړه. په نوو مسلمان شوو هپوادونوکې د
وخت په تيريدو سره هنرمندانو هلي خلې وکړي چې د اسلامي عقیدو د بيانولو
مناسب کالبونه په خپلو هنري آثاروکې
پيدا کړي. اسلامي اعتقادات، لکه:
د لوی خدای ﷺ یووالی، د مخلوق
یووالی (هم غږي) چې په قرآن عظيم
الشان کې يې بيان راغلی

(1 تصوير) د هرات په (گنرگاه) کې
د خواجه عبدالله انصاري په قبر
د بسم الله الرحمن الرحيم ليکنه
چې کاشې شي د.





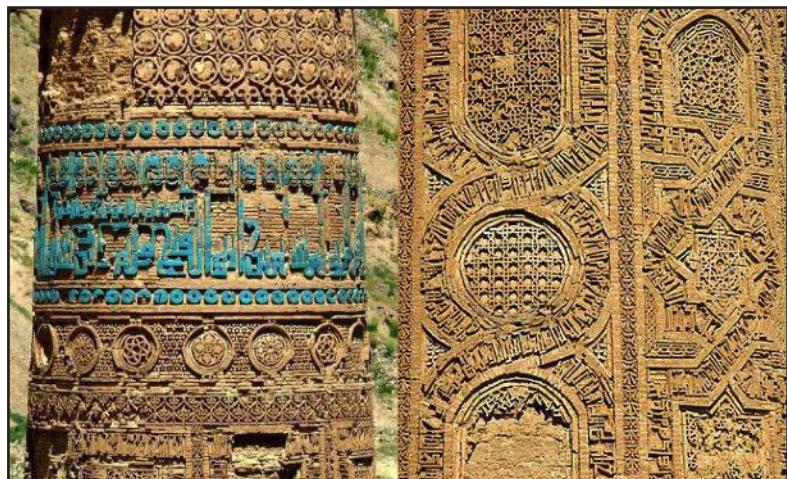
(٢ تصویر) لوی قاب د کوفی لیک له
کتیپ سره، خلورمه هجری پېړی کې.

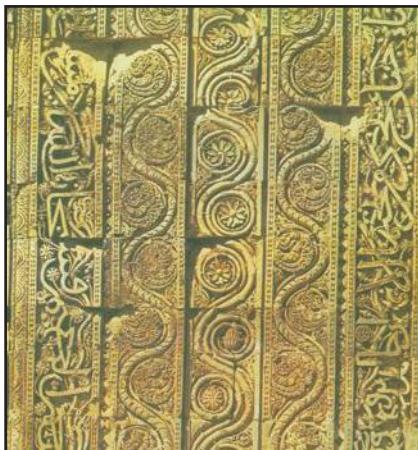
دی، په آسانی سره نه شوکولی چې په هنري آثارو
کې يې وبنيي. له همدي امله، هنرمندانو د دايرې
په خير له هندسي سمبوليکو شکلونو خخه چې د
يوالي خرگندوي دي په بېلا بېلو ديزاينونو په مرکزي
 نقطه باندي تینګار وکړ چې د عالم د بېلا بېلو پدیدو
يوالي او هغه حقیقت چې له شکلونو او ظاهري
 موجوداتو خخه ډېر لور دي، خرگند کړي. د دي نظر له

مخې اسلامي هنر له مسيحي هنر سره چې اصلی موضوع يې

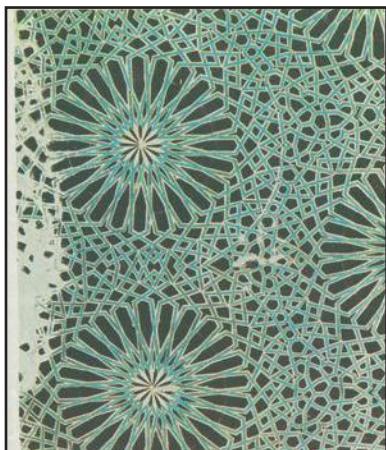
د مسيح عليه السلام او حضرت بي بي مريمې د زوندانه د بېلا بېلو صحنو
خرگندونه کوي، ډېر توپير لري. مسلمانو هنرمندانو د فرانکريم ليکنه
په بنکلې خط او د لويونکلوجوماتونو په جوړولو سره يې په خپلو
آثاروکې نظم ، تناسب، تعادل، هم غږي او بنکلا منځته راوړه چې
روحاني بنکلې خطې اثار، اسلامي معماري او د طراحۍ نمونې، د
سفالي لوښوجورول، فلزکاري د لرګيو لوښې، د ټوکر ټوټې ، قالينې
اوکتاب جوړول يې نوري لاس ته راونډې دي.

(٣ تصویر) د غور ولایت منار
جام چې د (١٢٠٣) او (١٥٥٣)
میلادي کلونو ترمنځ د اسلامي
ترئیناتو اړوند.





(۵) انځور په اوومه هجري پېرى کې د (لاکارتای) د مدرسي د چت
قطب جومات) حجاري.



(۶) انځور په اوومه هجري پېرى کې د
کاشي کاري.

که خه هم په ننۍ نړۍ کې دانموني د اسلامي هنر په طراحیو
کې غور، دقت او ظرافت ګټل کېږي، خو په هغۇ زمانو کې د بېلا
بېلو وګرو د استفادې لپاره جوړې شوې وي چې خانګري ډيزاينونه
يې درلودل. په اسلامي هنر کې د ډيزاينونو برخه له هنر سره يو
څای شوه، ترڅو مسلمانان هره شیه په نظام، بنکلا، برابری او
همغربی کې ژوند وکړي. د اسلامي هنر په نمونو کې سطحې دېږي
ظریفې او دقیقې په بنکلا پوبنل شوې دي. په اسلامي لومړنیو پېږيو
کې هنري بنکلا وي په هندسي طرحواو نقشونو، لکه: د وښو او
بوټو په شکلونو (اشکال ګیاهی) او اسلامي ډيزاينونو سره منځته
راجلي دي. وروسته يې په کاشي کاري، سفالۍ او فلزي لوښو، د
ټوکر په ټوټو، قالينو، میناتوري د التونکو، حیواناتو او انسانانو په
انځورونو کې رواج وموند.



(۷) انځور په لسمه هجري پېرى کې په
ایران کې (سجاده ابي) (قالینچه



۷) انجون په خلورمه هجری پېرى
کې په هسپانیه کې د (قرطبه) جامع
جومات.

مسلمانو هنرمندانو په دې نمونو کې له طبیعت خخه تقليد پیل کړ او د شکلونو په ساده کولو کې یې له ظاهري شکل خخه ډډه وکړه چې د لیدونکي ذهن له واقعي نړۍ خخه بېل او معنوی نړۍ ته یې را ويولي، نو خکه په قرانکريم او جای نمازونو باندي د انسان او حيوان تصویرونه نه انځوروسي، په دې نمونو کې هندسي پیچلي خطونه او رنگونه په اسلامي دیزاینوونو کې د سترګو د حرکت سبب کېږي چې د لیدونکي ذهن په یوه نقطه کې نه درېږي دارتميك حرکت د نقشونو په طراحي کې د رياضي په شان په نظم ليدل کېږي، تعادل او همغري چې په نیول شوې او خالي فضا کې منځ ته راغلي دي په اثارو کې سرپره په خانګري شکل، حرکت، نظم، تعادل او همغري را منځته کوي. د مسلمانو هنرمندانو له نظره دا همغري، د نړۍ د یووالی خرګندونه کوي.



تمرين

- ۱- د روښاني فضا او د بنکلا ورکولو په نقشونو سره و غږېږي.
- ۲- د اسلامي هنر کومې نمونې مولیدلي دي؟ د دېروښکلونمنو په هکله یې خه ولیکي.
- ۳- کومې هنری خانګې پېژنۍ چې د مسلمانانو تر منځ دو دیزه بنه لري؟

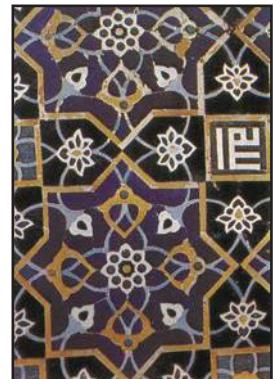


له اسلامي ډيزاينونو څخه کاپي کول د اسلامي ډيزاينونو د کاپي کولو په لاره چاره پوهېږي؟



د قالينې او کاشي د بنکلو ډيزاينونو د کاپي کولو لپاره لوړۍ د خپلې خوبنې ډيزاين پیدا کړئ، وروسته په ترس کاغذ (شفاف کاغذ) کې یې کاپي واخلي ترڅو وکولی شئ چې بل کاغذ ته یې ولیزدوي او بیا یې رنګه کړئ.

د طرحې د انتقال لپاره بنه دا ده چې ډيزاين د مېز پر سر انځور کړئ او په تخته یې کېرددئ او بیا د ترس کاغذ ورباندي سرپرہ داسې ټینګ کړئ چې د کار کولو په وخت کې ونه بنوري. وروسته د ډيزاين خطونه په ډېر غور سره وياسي. بنه دا ده چې لوړۍ د ډيزاين اصلی خطونه وکابوئ او وروسته یې جزييات رسامي کړئ. کله موچې ډيزاين بشپړ کړ، هغه له اصلی ډيزاين څخه جلا کړئ. اصلی طراحې لري کړئ او د ترس کاغذ په بل مخ واپوئ. ډيزاين د دویم خل لپاره انځور کړئ چې د اصلی کاغذ د تاپه کولو لپاره چمتو شي. لوړۍ لې پنډ کاغذ یا مقوا چې د رنګه کولو لپاره مناسب وي، د نقاشي د مېز پر تختې د سکاشتیب په وسیله یې خلور واره څنډې ونسبلوئ.



(تصویر) په اولنډاکې (معی الدین د مقبرې کاشې کاري.



(تصویر) طرحه د کاغذ په مخ پلې شوي ده.



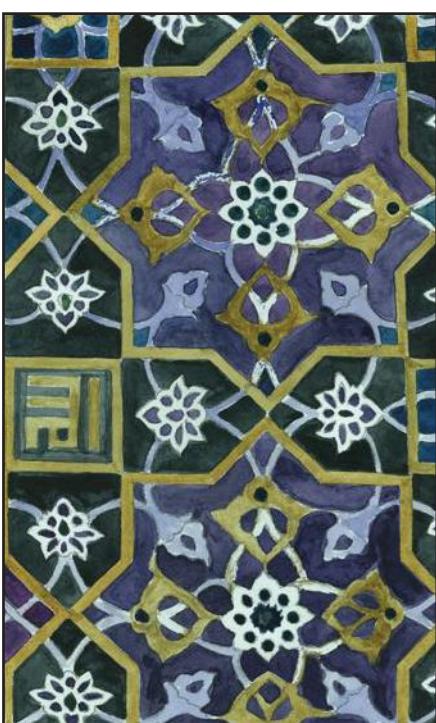
(۵) انجور (یوه بله مرحله).

د ترس کاغذ په خپل اصلی مخ راواړوئ او په نښلول شوي ډبل کاغذ یې داسې ونښلولوئ چې کونجونه یې سره برابر وي چې کلک شي. یو وار بیا هغه خطونه چې د ترس په کاغذ معلومېږي انځور کړئ چې ډیزاین له ترس کاغذ خڅه ډبل کاغذ ته ور ولېردوی. ورو، ورو د ترس کاغذ له ډبل کاغذ خڅه جلاکړئ او وګورئ چې ډیزاین په بشپړه توګه ډبل کاغذ ته انتقال شوی دی او

کنه؟

که ستاسي ډیزاین بشپړو، نو په هغه صورت کې د رنګه کولو لپاره چمتو دی.

لومړۍ له آبې رنګونو خڅه یو ډېر تیاره رنګ جوړ کړئ، هغه څایونه چې تیاره معلومېږي، رنګه کړئ، بیا له روښانه رنګونو خڅه رنګونه جوړ کړئ او په خپلو څایونو کې یې وکاروئ چې رنګول بشپړ شي. وروسته کاغذ له مېز، یا د نقاشی له تختې خڅه جلاکړئ او هغه په شیشه یې قاب کې کېږدئ.



(۴) انجور (اشتری مرحله).



تمرين

له یوه اسلامي ډیزاین خڅه یوه بنکلې کاپي جوړه کړئ.

د ليک د بنکلا له هنر سره آشنايي

«من كَتَبَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مُجَوَّدًا تَعْظِيمًا لِلَّهِ
غَفَارَاللَّهِ لَهُ»

خوک چې د الله د درناوي په خاطر بسم الله الرحمن الرحيم په بنکلي خط ولکي، الله تعالى به هغه وبنسي.

د بنکلي ليکل هنر د اسلامي لوړ پوپيرې لوړنې پدیده د چې د اسلام د سپیخلی دین له خپریدو خخه وروسته یې په مکه معظمه کې پراختیا او پرمختیا وموند له. د سواد زده کره پیل شوه او قرآن کریمونه د لوړۍ حل لپاره

(۱) انټوں د یاقوت المستعصمى
امضاء

كَتَبَهُ أَصْعَفَ عَبْدَ اللَّهِ الْعَنِي

يَا قَوْتَ الْمُشْتَعِصْهَى

په (کوفی خط) ولیکل شول. اسلامی حسن خط د قرآنکریم او نبوی احادیثو د لیکلو په خدمت کې و چې مسلمانانو ته یې ډېر ارزښت درلود. د هغوي د هڅو په نتیجه کې یې د الهی کلام لپاره یو په زړه پوري هنر چې د بنکلا ارزښت یې درلود، مینځ ته راور. د حضرت محمد ﷺ له وفات خڅه وروسته قرآنکریم د حضرت عمر ﷺ په مشوره د حضرت ابویکر صدیق ﷺ په وخت کې د زید بن ثابت ﷺ په واسطه را ټول شو او د حضرت عثمان ﷺ په وخت کې په واحد مصحف کې تکشیر شو. د قرآنکریم په لیکلو سربېره د قرآنی آیاتونو، حدیثونو، دوعاګانو او مبارکو نومونو بپلا بېلې لیکنې په ودانیو، په خانګړي ډول په جوماتونو، منبرونو، دروازو، سفالی لوښو، فلزاتو او د ټوکر په ټوټو رواج وموند دا خطونه یا لیکنې په اسلامی هنر کې له هندسي ډیزاینوونو سره د بنکلا لپاره کارول کيدل.

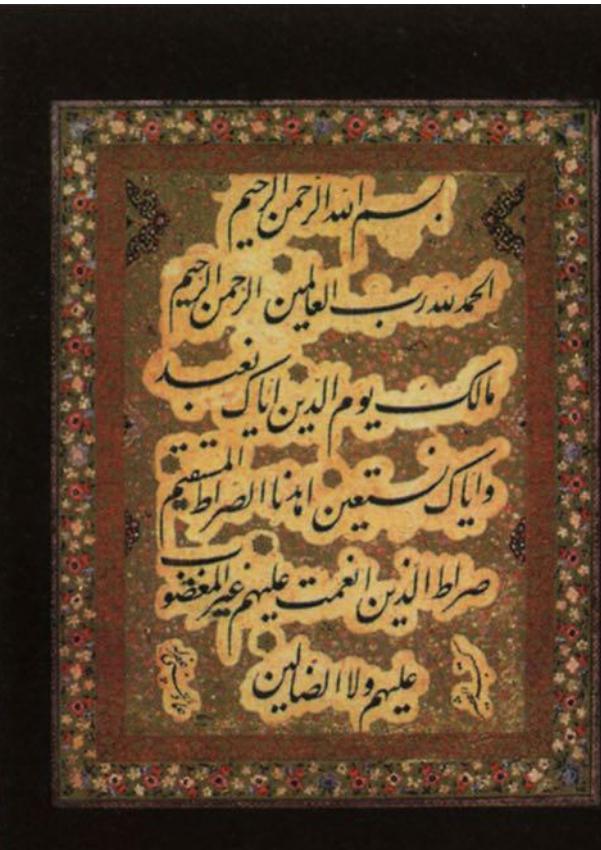


(۲) انځور د نهمې هجري بېږي په دویمه نیمایی کې د قرآنکریم د دوو لوړنیو صفحویه نازک نخودی کاغذ په نسخ خط لیکل شوی دی.

(۲) انجور، د فاتحه سورت د میر
عmad حسینی هراتی لکنه.)

په دربیمه هجري پیری کې (ابن مقله بیضاوی) د لیکونو د اسانه کولو
لپاره له کوفي خط خخه نوي لیکونه راویستل، لکه: د (نسخ) لیک
وخت په تیريلو سره بشپړ او بنکلا یې هم زیاته شوه او له هغه وروسته
تر او سه پوري ټول قرآن شريفونه په نسخ خط لیکل کېږي.

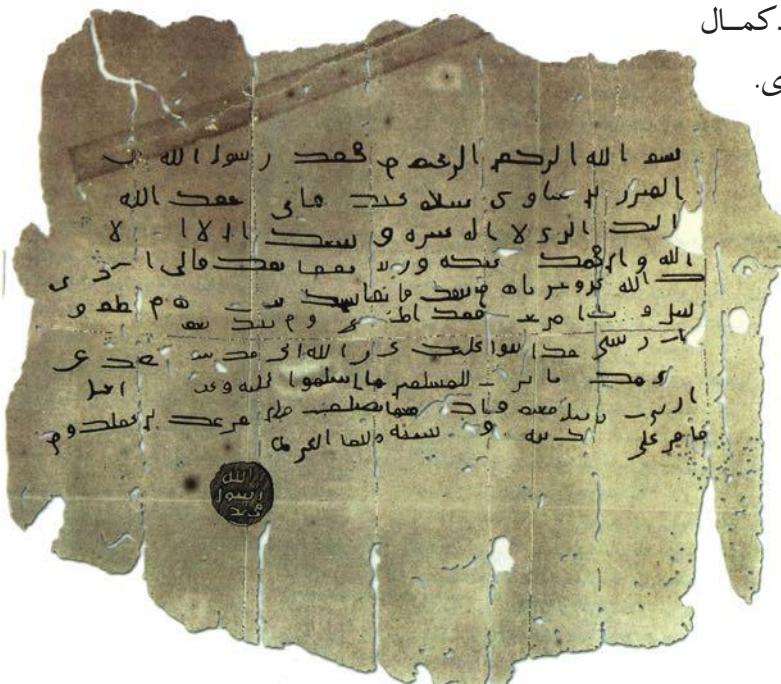
ابن مقله د نسخ په لیک کې نور بدلونونه هم راویستل چې په پایله
کې یې د ثلث خط منځ ته راواړه. وروسته
نور نوي لیکونه، لکه: ریحان او محقق د
قرآنکريم د سورتونو د عنوانونو لپاره او د توقيع
خط چې قاضيانو به د اسنادو په لیکلو کې
ترې کار اخيست د (رقاء) خط د فرمانو،
رقعو او د کتابونو د عنوانونو د لیکلو لپاره چې
د ولايتونو حاکمانو په دې خط لیکنې کولي
رامنځته شول. د نسخ او ثلث خطونو په منځ
ته راتګ سره په اسلامي هبودونو کې د الهي
کلام لیکنې په ډېري بنکلې به سرته رسیدې.
هنرمندانو د پانو، لېکنو، بنکلا، د قرآنکريم
د لوړیو پانو، د سورتونو د پای د علامې او د
کتابونو د ټوکونو په جوړیدنه کې مرسته کوله.
تر ابن مقله وروسته د خط هنرمندانو اسلامي
ليکونه لوړو پوريو ته ورسول، لکه: د ابن بواب
چې د نسخ خط قانونمندي یې مشخصه کړه،
ياقوت مستعصمي چې بېل بېل خطونه یې ډېر
بنکلې لیکل او احمد نيرزې چې د خط په بنکلا او پیاوړتیا کې یې
ساری نه درلود. اتمه هجري پیری د خط د بنکلا یوه ډېره بنه دوره
وه. د خط پر بنکلا سرېره دې پېړی هنرمندانو نوي لیکونه، لکه: د



(تعليق) خط چې د توقيع او رقاع خطونو له ترکيب خخه منځ ته راغلی دی د (نستعليق) خط چې د (نسخ او د تعليق له خطونو خخه جوړ شوی دی). او د شکست خط ېي وکاراوه . د نستعليق ليک په اسلامي دوره کې وروستني پراو دي. په دې ليک ډپرو خطاطانو ليکنې کړي دي، لکه:
 (مير علي هروي) او (ميرعماد (حسيني)

هروي چې ليک ېې د کمال
 لوړې درجې ته رسولی دي.

هنرمندانو بېل بېل اسلامي
 خطونه په ديوالونو،
 ودانيو، دروازو، د
 منبرونو په ديوالونو، د
 قرآنکريم په رحلونو
 په ډول ډولنو او
 ټوکرانو باندي کارولي
 دي.



(۴) انځور

تمرین

- ۱- د بنکلې ليک نمونې مو په کومو څایونو کې لیدلي دي؟
- ۲- د نامتو جوماتونو دروازې او د خلکو کورونو ته خير شئ او ووایع چې له کومو موادو خخه جوړشوي دي؟
- ۳- هغه وسیلې چې په خپلو شاوخواکې وښې، کوم اسلامي بنکلې ليک په کې کارول شوی دي؟
- ۴- ستاسي په بنار او یاکلې کې نامتو خطاط شته؟ په هکله ېي معلومات وړاندې کړي.



د بسم الله الرحمن الرحيم كاپي کول

غواړئ چې له (بسم الرحمن الرحيم) خخه کاپي جوره
کړئ او په خپل کور کې یې وحړوئ؟

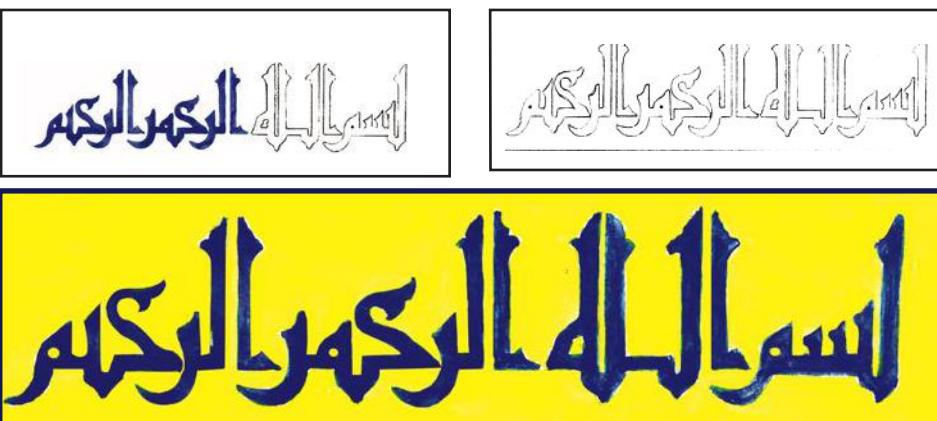
مسلمانو خطاطانو الهي آيتونه په بنکلې به لیکلی دي. د بسم الرحمن الرحيم خو
نمونې مو په کتابونو، د ټلويزیون په صفحه او د جوماتونو پر دبوالونو لیدلي دي؟
د نيمې تختې کاغذ په اندازه د بسم الله یو بنکلی تصویر پیدا کړئ او
د بسم الله د کاغذ په اندازه د ترس کاغذ (روبانه کاغذ) را واخلي او د
بسم الله په سريې داسي ونبيلوئ چې ونه شورېږي. هېر مو نه شي چې د
بسم الله د ليکلو په وخت کې باید اودس وکړئ. د بسم الله ليکل د لسم
درس په شان کاپي کړئ.

اصلی کاغذ د نقاشی د مېز پر تخته باندي په سکاشتیپ ونبيلوئ. د دي
لپاره چې د کار کولو په وخت کې ونه شورېږي او بل دا چې کاغذ د آبي
رنګونو د استعمالولو په وخت کې پرسېږي له وچيدو وروسته به رنګونه بيا
خپل اصلی حالت ته راوګرځي. د رنګه کولو لپاره لومړي ډېره تياره سیاخي
انتخاب کړئ.



برس په اویو لوند کرئ او د آبی رنگونو په رنگ یې ککپ کرئ، وروسته، مویک د رسامی په پلیت (مناسب پلاستیکی لوبني، لرگیو، فلزی شیشه یې لوبني او يا د آبی رنگونو د قوطی په سرپوبن ومبئ چې رنگ او اویه بنه سره گله او ترکیب شي. که رنگ ټینګ (غليظ) وي او په برس پورې نښلي د دویم خل لپاره یې په اویو کې غوړه کرئ چې ټینګوالی یې د کارولو وړشي.

ستاسي په تيار شوي رنگ د برس قلم په واسطه د کاغذ پر مخ کېږدئ او په ډبر غور او دقت رنگونه د اصلی خطاطي په شان په خپلو ځایونو کې په کاريوسې. کله مو چې د بسم الله سطحه له رنگ دکه کړه، بل رنگ جوره کرئ. کله چې پخوانی رنگ وچ شو، نوي رنگ پري وکاروئ. د بل رنگ د کارولو په وخت کې خپل برس په اویو کې ووهی، چې پخوانی رنگ په بشپړه توګه پاک شي. رنگونه له تياره خخه د روښانه رنگ په لور په خپلو ځایونو کې وکاروئ، چې د کاغذ پر مخ مولیک بشپړ شي. د کارتر بشپړيلو او وچيدو وروسته یې د مېز او يا د رسامی له تختې خخه جلا کرئ او په شیشه یې چوکاټ کې یې په پخپله کوټه کې وڅروئ.



تمرين

د بسم الله الرحمن الرحيم یوه بنکلې نمونه پیدا کړئ او د هنې یوه کاپي جوره کړئ.

له اسلامی معماری سره اشنايی.

کوهی اسلامی ودانی پژنئ؟



حضرت محمد رسول الله ﷺ د معراج د شپی په هکله وايي: ((شَمَّ أَدْخَلْتُ الْجَنَّةَ فِإِذَا فِيهَا جَنَابِدُ الْلَّؤْلُؤِ...)) رثاپه: او بيا جنت ته ور داخل کړل شوم، چې هلتنه مې يوه ډيره لویه ګنبده چې له سپينو مرواريدو خخه جوره شوي ووه، ولidle. د روایت د هري اسلامي ودانی روحاني نمونه ده.

د مغرب له مراکش خخه د ترکي تر انضول، او د البرز له غرونو خخه د ایران تر مازنдан، او د هندوکش، کوه بابا او سپين غر په لمنو، او همدارنگه

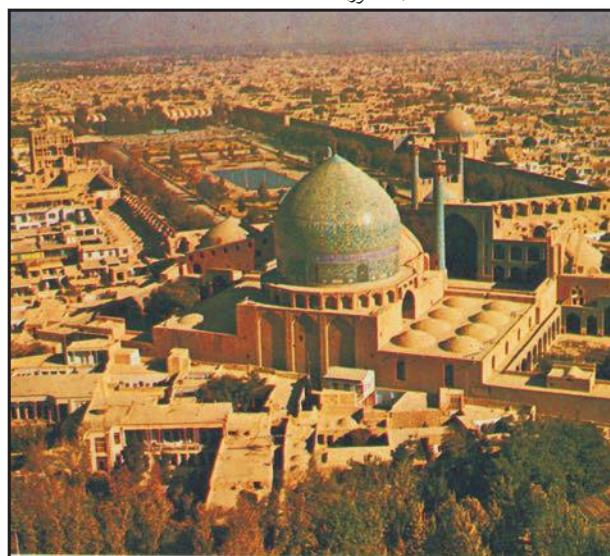
په هرات، غور او بلخ کې داسي بnarونه او کلي شته. چې د معماري له نظره سره ورته والي لري او د طبیعی چاپېریال له بنکلاوو سره په هره سيمه

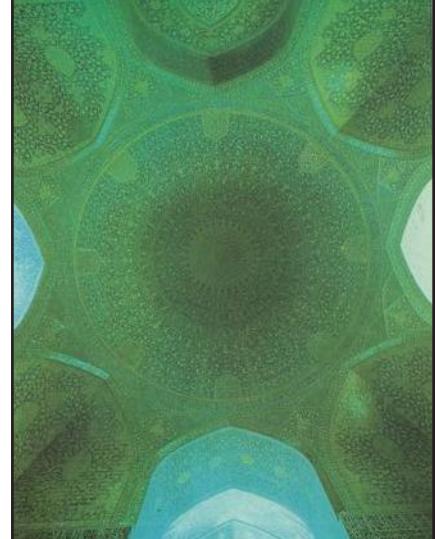
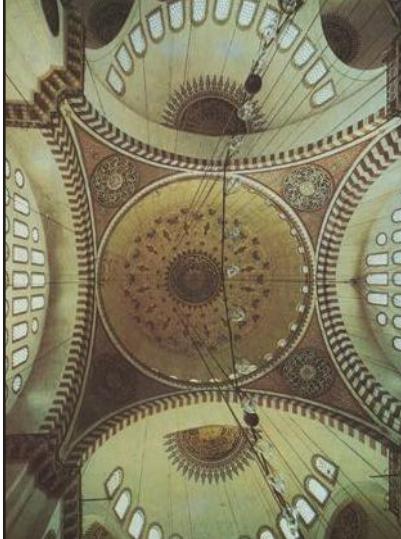
کې همغري لري. د اسلامي معماري هنري آثار د مسلمانانو ترمنځ د همغري نمونه ده. د طبیعی چاپېریال د همغري سرپره د ودانيو د بپلا بپلو برخو بنکلاوې هم سره ورته والي لري. تاريخي ابدات که خه هم د جومات په د ننه او يا باندنه برخه کې وي او يا په کوم شخصي کور کې وي، په هغوي کې د ارامتيا او همغري قانون حاکم دي.

1- متفق عليه.

(۱) انځور د صفویانو په دوره کې په اصفهان کې يولوي اوښکلی جومات چې له لري ليدل کېږي.

(۱) انځور





(۲) انخور

(۳) انخور) د ترکیبی د استانبول په جومات کې لوبه مرکزی گىدە (۴) انخور) درىمىپى هجرى بېرى پە سەركىپ د اسلامى نىزى د عراق د سا مزاالوى جومات چې منارى يې پەنخوس مەنە لۇپوالى لرى.

د ودانى تىنگىنىت او تعادل پە متقارنۇ طرحو (لە دواپرو خواوو خەخە يو شان نسبت
ھەنخور تە چې پە منخنى برخە كې دى، لكە: د يو يى گىنبدى بىنى او چپ
اپخونە چې سره يوشانتە دى) جور شوي دى او د ودانى د فضا طراحي داسې
شوي دە چې انسان تە ارامتىا او تعادل ورىسىنى.

اسلامىي بنار جورونە، كورونە، جادى، بازارونە او دبناري ژوندانە نورى اجزاوى
داسې طراحي كىدىپى چې لە طبىعى عواملو خەخە دېرىزيات كار واخىستىل شي. د
مثال پە توگە، پە بنارى اسلامىي معمارى او ودانىو كې لە نور او رىنا خەخە گتە
اخىستىنە داسې وە چې لە يۈپى خويابى انسان د ياكى خدای پە فىڭر كې اچاوه او
لە بلى خوا د طبىعى روبىنىاي وسile او د ودانى د تودۇخى منبع وە. د اسلامىي
معمارى هنرى آثار پە دوو دلۇ وېشل كېرى:

- ۱ - معمارى، مذهبى ودانى، لكە: جومات، مدرسى قبرونە او
- ۲ - دنورو ودانىو معمارى، لكە: كور، مانى، باغونە، كاروان سرايونە، حمامونە، بازارونە، پلونە او

د اسلامىي معمارى چېرىپى مهمى نمونى جوماتونە دى.
مسلمانانو د جوماتونو د جورولو د بىنكلە لپارە چې لوبى خدای ﷺ تە د سجدى
او عبادت ئاي دى د قرآنكىريم لە آيتونو خەخە پە دېرىه بىنكلە بىنە د دېرى دقيق هندسى

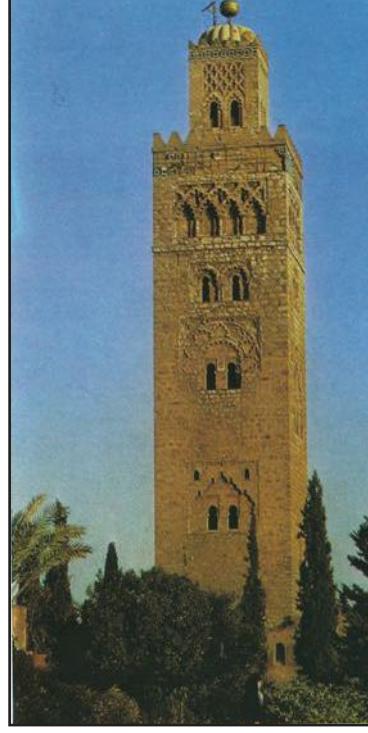
تناسب له لیکلوجخه گته اخیستله. د جومات د ودانی نقشه په ټوله اسلامی نړی کې یو شان ده، سرپرې پر هغې جزئیات او بنکلاوې یې هم یو شان دي.

د جومات د ودانی ټول بعدونه له دایري خخه لاس ته راخی. کله چې د جومات چت جورې شي، نو په هغې باندي گنبده جورېږي. گنبده په بېلو بېلو شکلونو جورېږي چې ډېرې مشهوري یې له منحنۍ خطونو خخه چې نیمبې کرې ته ورته والی لري، جورې شوې دي.

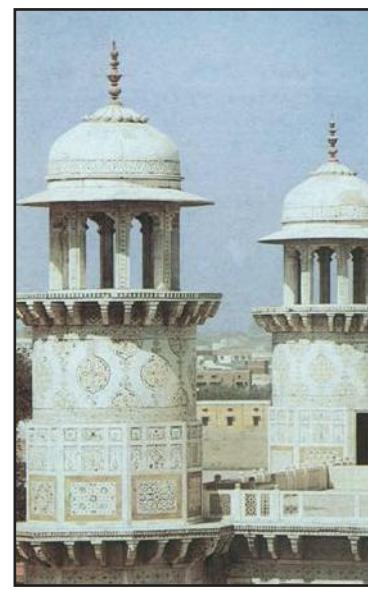
پر جوماتونو سرپرې په زیارتونو هم د گنبدونو جورولو راوج درلود. په زیارتونو او جوماتونو کې مناري جوریدې چې د منارو منځ به مارپېچې و او اذان کوونکې به د منار پورتنې برخې ته پورته کيدل او اذان به یې کاوه چې ټولو خلکو به هغه اورېده.

په اسلامی نړی کې د منارو بنکلاوو خانګرې بنه درلوده. په لومړي سر کې مناري د مکعب په شکل جوریدې، خو وروسته یې د استوانې شکل رواج وموند. د منارو د بنکلا لپاره په بېلا بېلو اسلامی هپوادونو کې له بېلو بېلو روشنونو او طریقو خخه کار اخیستل شوي دي.

چې دا بنکلا وي د گنبدې له بنکلاوو خخه رامنځته کېدې. د جومات په دنه کې فضا داسې طراحې کيدله چې د لوی خدای ﷺ عظمت په ټولو برخو او د انسان په احساس باندي اغېزه وکړي. د گنبدې په داخلي برخه کې د قرآنکريم آیتونه، نقشونه او بنکلاوې د دېوالونو تر مرکزي نقطې پورې لیدل کېږي. په دې ټولو کې د محراب بنکلا خانګرې ارزښت لري.



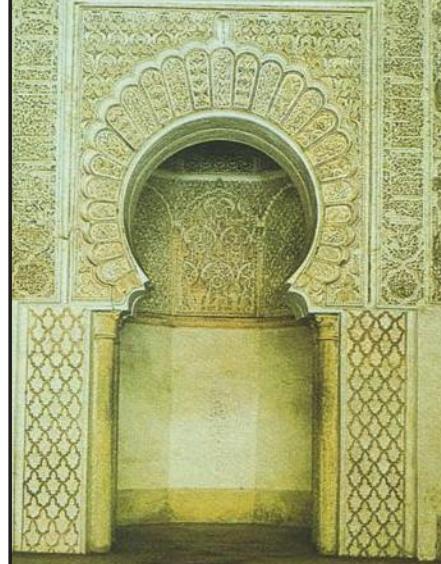
(۵ تصویر) په مراکش کې دکتویه د جومات هزاره چې د (موحدون) په دوره کې پای ته ورسیله



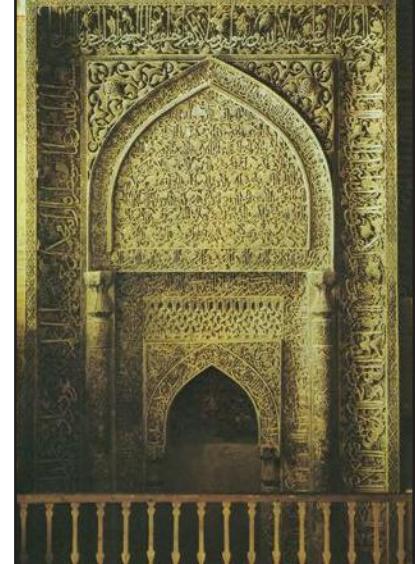
(۶ انځور) د هند په اگرا کې د (اعتمادوله) د قبرمناري چې په ۱۵ هش پېږي کې جورې شوې دي.



(۱۹) انخور د ترکیب په استانبول کې د (سوکولو) جومات محراب او منبر په لسمه هجيري پېرى کې.



(۸) انخور په مراکش کې د (بن لوسف مدرسی) محراب په لسمه پېرى کې.



(۷) انخور د اصفهان د جامع جومات محراب په ه ف کال کې.



(۱۰) انخور د مصر په قاهره کې د (مؤید) د جومات منبر.

محراب د قبلې لوري بنايې او ټول مسلمانان د لمانځه پر مهال محراب ته مخامنځ درېږي. له دې امله، په هر جومات کې محراب ته ډېرې بشکلاوې ورکوي.

په ډېرو جوماتونو کې د محراب ترڅنګ منبرونه د جماعت د امام لپاره جور شوي دي چې د وغط په وخت کې ولidel شي او غږي په واوريدل شي. د وخت په تېریدو سره کله چې منبرونه له لرگي خخه جور شول په ټولو اسلامي هپوادونو کې یې رواج وموند.

د منبرونو په طراحۍ او بشکلا کې ډېر توپیرونونه لیدل، کیدل خو په کالې ډول هر خومره چې د مسلمانانو هنري ذوق په بېلا بېلا اسلامي هپوادونو کې د معمارۍ بېل بېل سبکونه منځ ته راوري وو، خو له روحاني فضا سره ېې ډېر ژور اوګله پیوند درلود. دا جوماتونه په هسپانيه کې د قرطبه جومات، په ایران کې د اصفهان جومات، د هرات جامع جومات، دهند جومات او په نورو اسلامي هپوادونو کې جامع جوماتونه له یو او بل سره په اړیکه کې جور شوي دی.



تمرين

۱- زمود په ګران هپواد کې کوم لوی جوماتونه شته؟

۲- د دې جوماتونو بشکلا وي خه ډول دي؟



له اسلامي سبک خخه په استفادې پل جورول

تر اوسيه مو کوم لرغونی پل ليدي دی؟

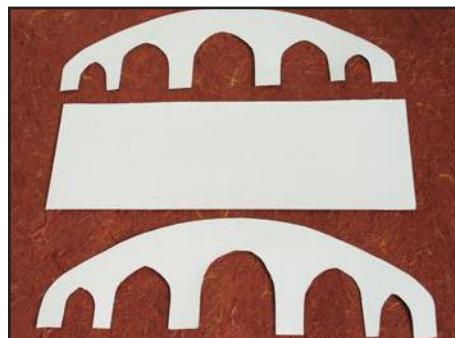
پلونه له اويو خخه د تېريلو لپاره جوريږي. که يو اوربد او پنډ لرګي د اويو په سر کېردو، د پلونو له ډلي خخه شمېرل کېري.

انسانانو تر اوسيه دېر زيات پلونه په بېلو بېلو شکلونو له اويو خخه د تېريلو لپاره جور کري دي. پلونه د اسلامي معماري يوه په زړه پوري نمونه ده. د دې پلونو محکمتیا، ظرافت او بنکلا د دې سبب شوې ده چې له سلګونو کلونو وروسته هم جور پاتې شي.

ستاسي په چاپېریال کې لرغونی پلونه شته؟ هغه پلونه چې ستاسي په چاپېریال



۲) انځور د ډپل مختلفې برخې سره نښلوي.



۱) انځور د ډپل بیاتي شوې برخې

کې موجود دی، هغې ته په ئىر او دقت سره وگورئ. تاسې ھم كولى شى چې يو پۇل لومرى په يو پنە يا مقوا كاغذ باندى انخور كرئ. وروسته د انخور اضافي برخې بياتى كرئ چې د پۇل يو دېوال جورشى. جورشوى دېوال په بل پنە كاغذ كېرىدئ او شاوخوا يې په پنسىل خطونه وياسى او خطونه په غور سره د بياتى په واسطه بياتى كرئ. تر خو بلە كاپى كتە متە جورە شى، نو پە دې وجه د پل دوه اصلى دېوالونه جورىرىي. د سرپوشلو لپارە له يوه نازك كاغذ خخە كار وائلئ او اوردوالى يې د پل د دېوال په اندازه او پلنوالى يې د پل د عرض په اندازه ونىسى او كاغذ او اضافي برخې يې بياتى كرئ. د پۇل يو سرپوش په دېوالونو باندى په سريپسو ونبسلوئ، تر خو ستاسې لاسى كار جورشى او ھم كولى شى چې جور شوئ پۇل په دېبل مقوايى كاغذ ونبسلوئ او د خىپلى خوبى يې رنگونو يې رنگ كرئ. كە غوارې پۇل تە نورە بىشكلا وركرئ، نو ورپى ھېرى، پانې او بناخونه ورپورى ونبسلوئ او د پۇل لاندىنى برخە د اوپۇ په رنگ رنگ كرئ.

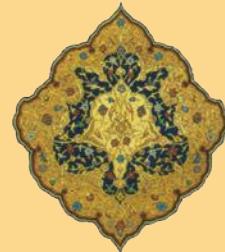


(٣) انخور د پله لاسى كار

تمرين

لە دېبل او نازك كاغذ خخە پە گتە اخىستنە يو بىشكلى پۇل جور كرئ.

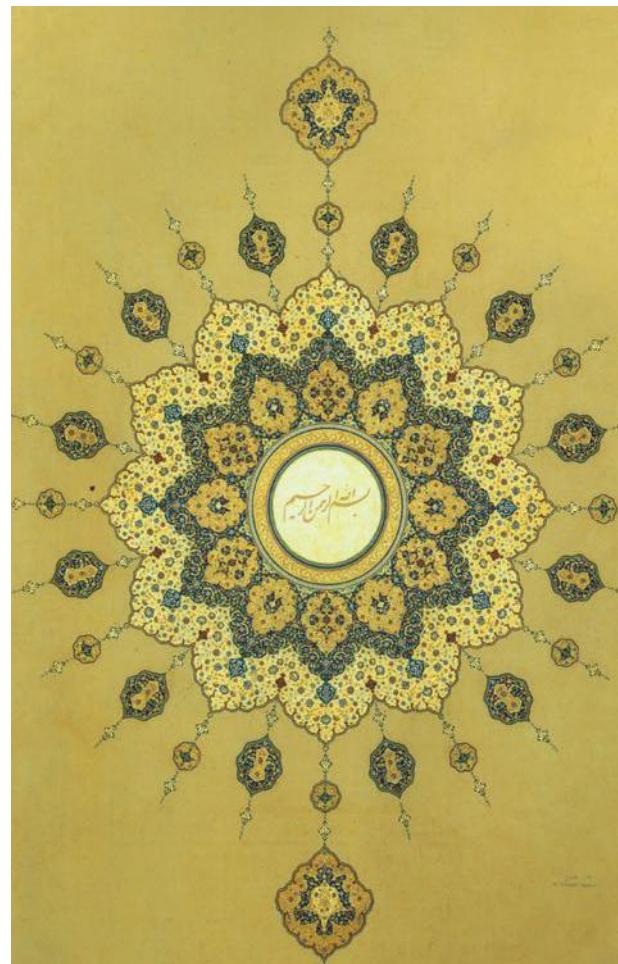
له اسلامي هنرونو سره آشنايي



(۱) انخور) د بشکلې بسم الله الرحمن الرحيم تذهيب

حضرت رسول الله ﷺ فرمایلی دي:
 ((إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ)) بې لە
 شَكَهُ اللَّهُ بَنِيَّكُنِي او بَنِهِ وَالىٰ تَه لازمە پاملىنە
 كرپى د.

پە اسلامي تفکر كې هنر د موادو او شيانو د
 بشکلاوو د رامنختە كولويوه طريقه د. هەر شى
 ھەم خرگىند او ھەم پەته بىنه لرى چې مسلمان
 هنرمند بايد د هugi پە ھكىلە دقيق فکر وکرى.
 له چپرو سبو تناسبونو خىخە پە طراحي د ظرافت پە
 جورىيدو كې گىته واخلى او د هەر شى پە جورىيدو
 كې مادى عالم لە روھى عالم سره پىوند كرىئ.



په اسلامي هنر کې دوه مهم
صفتونه بنکلا او گکه د وسیلو
او ډول ډول هنري آثارو د شيانو
د بیانولو لپاره دي. له دي امله د
اسلامي هپوادونو په هنري آثارو
کې يووالی خرگندېري چې له
جغرافيائي پولو خخه اوپري.

اسلامي هنر د بېلوبېلوبنکلو او
ظريفولوشنو جورېدنه منځ ته راوره
چې ډېر زر ېې نړیوال شهرت
وموند.

په دې آثارو کې ټولې سطحې په
نقشونو او اسلامي خطونو باندي
پوښل شوي دي چې په لومړيو
وختوکې د فرقانکريم د آيتونو لپاره
کاريدي او د وخت په تېږيدو د
تلهیب په نوم یاد شو چې په کاشي
کاريو او قالين او بدلوكې تري گکه
واخیستل شوه او د شيانو د سطحو

د بنکلا لپاره په بېلوبېلوبنکلا هنرونو، لکه: فلزکاري، کلالې، لرګي کيندنه،
شبکه کاري، د تېرو په تراشلو، په تېره خطاطي، او گندلوكې تري گکه
اخیستل شوي ده.

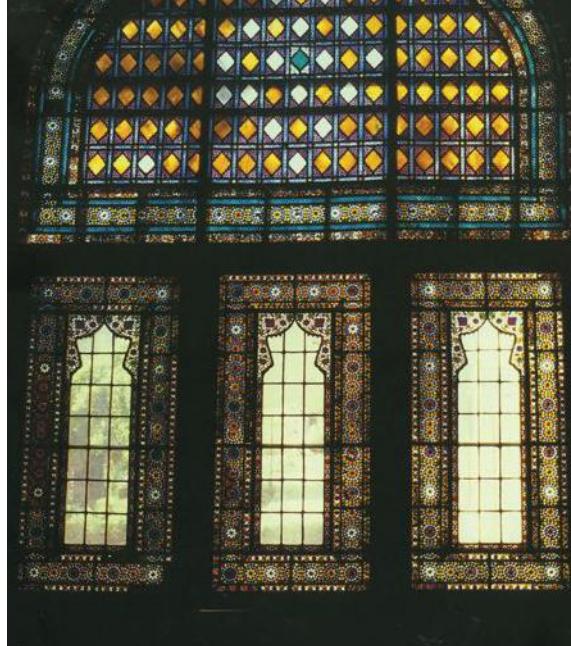
(۴ انځور) په دولسمه هجري پېرى کې په هنديکي د خرماني خلور
ټوټې چې په طلایي نقشونو بنکلي کړل شوي دي (د جيټان)

تولی سطحی دوپ برخی لری چې یو ې
حاشیه او بله ېپه متن دی. هره یوه سطحه په
بېلو بېلو ډیزاینو، لیکنو، بنکلی لیک او
یا د حسن خط او انځور ګرۍ په ترکیبی بنه
جوره شوې دی.

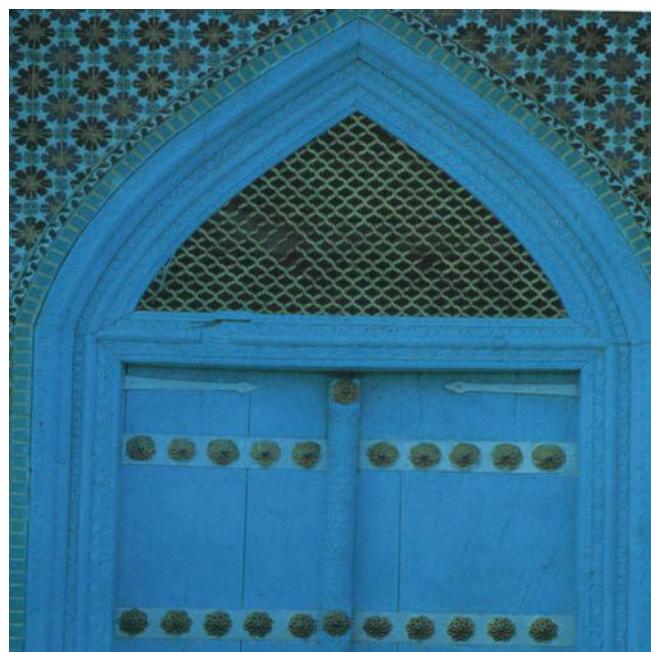
مرکزی ډیزاینونه د دایرې په شکل طراحی
کېږي چې په بنکلیو انځورونو جو پېږي،
او د اصلی سطحی د هرو خلور برخو $\frac{1}{4}$
تکرار پېږي چې دا مرکزی ډیزاین د (شمشه)

یا (نارنج) په نوم او $\frac{1}{4}$ برخه ېپه خنله یا
(گوبنه) بولی. کله کله خنله یا شمشه په
نورو بنکلیو ډیزاینونو ډکېږي او کله کله متن
په یوه تکراری انځور باندې پوبنل کېږي او
حاشیې ته په بل ډیزاین بنکلا ورکوي.
دلوبنوا په طراحی کې د لوښو د بېلو بېلو
برخو لپاره ځانګړي ډیزاینونه کارول کېږي.
ختین خاورین لوښي په بېلو بېلو د لوښو
جو پېږي چې د هرې برخې د بنکلا لپاره
ېپه بېل ډیزاینونه طراحی کېږي. د لوښي
د هرې برخې او د ټولو لوښو د ډیزاینونو او
خطونو تر منځ یووالی او همغري ډېر ارزښت
لري.

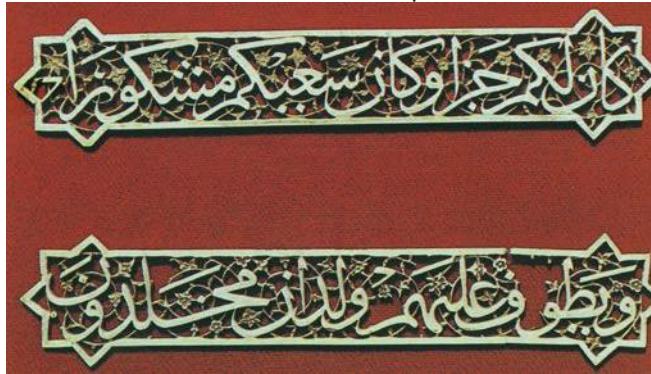
(۵ انځور) د ایران په ارد بیل کې د (شاه اسماعیل د قبر لیکنې)



(۳ انځور) شبکه کاری شوې کېږي په اصفهان کې



(۴ انځور) په مزار شریف کې د حضرت علی کرم الله وجهمه
مقبرې دروازه

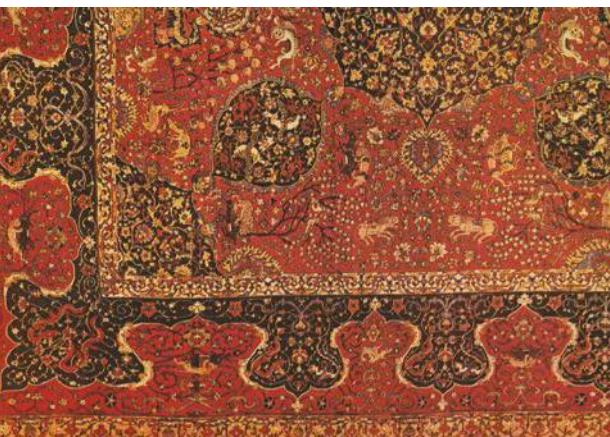




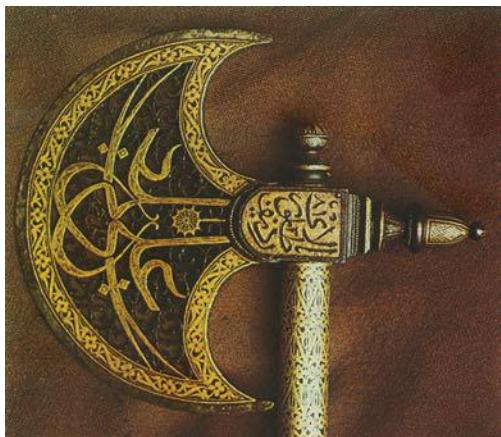
٦ انخور لعابی پتنوس چې د اسکندر په انخور
ښکلی شوی دي. ق. م خلورمه پېړي.

په هغو آثارو کې چې دیزایونه د حجم په دېوالونو
انخوریږي، د لوښی دختې، مخ او خنډو اړیکه
زيات مهارت ته اړتیا لري.

په هغو آثارو کې چې رنګ کارول کېږي، لکه:
ټوکر اويدل، قالینې او بدل، کلاشی کاري او
هنرمند باید د رنګ ترکیب، همغږي او ورته والي
رامنځته کړي.



(٧ تصویر) په ١٣٠٠ هجري کال کې د ایران په تبریز کې جوړه شوې
قالینه.



٧ انخور په لسمه پېړي کې د ترکیبی په استانبول کې په یوه تبریزکې.



تمرين

- ١- د اسلامي هنري آثارو مهمې خانګړتیاوې په ګوته کړي؟
- ٢- په اسلامي هنرونوکې وحدت او یووالۍ خه دليل لري؟
- ٣- ستاسي په چاپېریال کې کوم اسلامي هنر وجود لري؟



له خټو خخه د قلمدانۍ جورول

تراوسه مو د قلمدانۍ د جوريدو تجربه کړي ده؟

له خټو خخه د قلمدانۍ د جوريدو لپاره د خټو د لولو (فتيلوي) له روش

خخه باید ګټه واخلو. په دي روشن کې باید خټه په لاسونو لوله شي.

(النخور د لوښي لاندنی برخه اول لولى
جور کړئ:)



د کار پیل: د لوېنېي د تلي په جورپولو پیل وکړئ: لوړۍ د لوېنېي يا قلمدانۍ تل په هره اندازه چې ستاسې خوبنېرېي په دایروي بهه جورې کړئ. وروسته د خټو لولي د یوه سانتي متر په قطر د قلمدانۍ د تلي په اندازه جورې کړئ لوړنېي لوله د قلمدانۍ له تلي سره ونبسلوئ او بیا د هغې په سر نورې لولي په ډېر غور او دقت سره ونبسلوئ چې د قلم د نیمایي په اندازه جورې شي او بهه یې بشپړه شي. د دې لپاره چې لولي له یو بل سره ونبسلی لولي د لاندینې برخې په لوري وتراسي او کولي شو چې خپلې ګوتې په اویو لندي کړئ او وروسته لولو ته فشار ورکړئ، چې یو له بل سره کلکې ونبسلی. د کار په وروستي پراو کې هغه باید بنوې شي چې د لولو بهه معلومه نه شي. د دې لپاره چې ستاسې کارښکلا پیدا کړي، نو هغه په بنکلو دیزاینوونو رنګ کړئ.

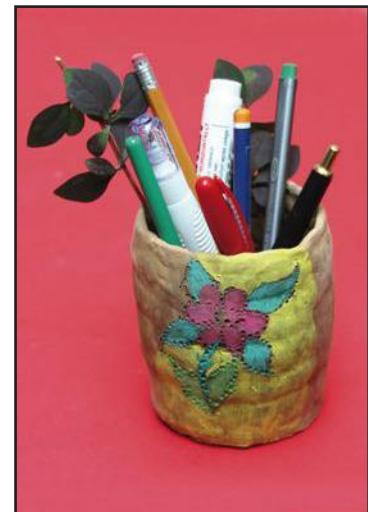
(۱) انخور لمزنې بورکې په سطح نښلول شوی هد.

(۲) انخور نور بورکې په سطحه ونبسلوئ ترڅو قلمدانۍ جوره شي.



(۳) انخور لندي ختني ته په بیلا پېلو وسیلو فشار ورکړئ او بل

بل دیزاینونه پکې جور کړئ:



(۴) تصویر: قلمدانۍ په خپله خوبنېه رنګه کړئ او قلمونه په کې واچوئ:



تمرين
د لولو له طریقې خخه په کار اخیستنه یوه بنکلې قلمدانۍ جوره کړئ او بیا په بنکلې دیزاینوونو او رنګونو بنکلا ورکړئ.

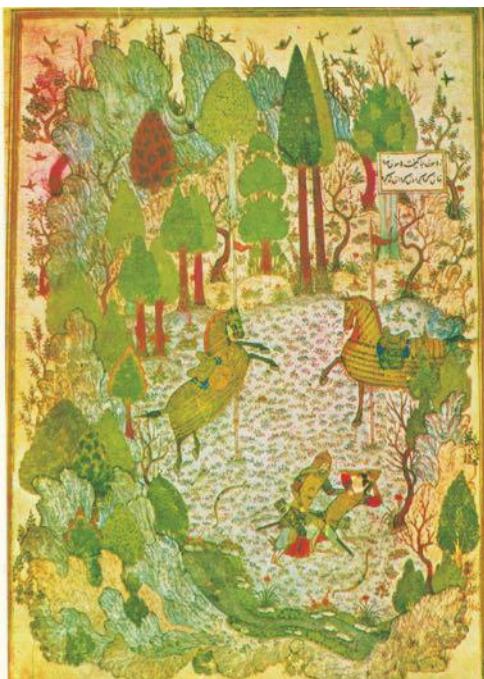


له میناتوری سره اشنايي

ولي اسلامي ميناتوري نريوال نوم او شهرت لري؟

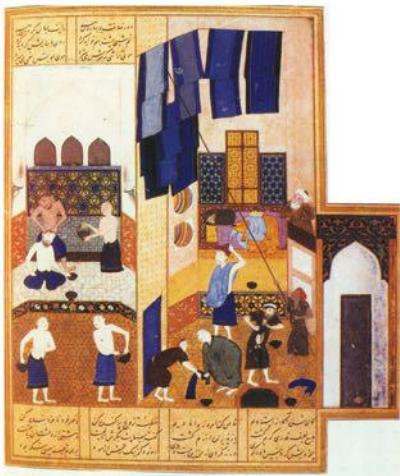


د مسلمانانو لومنپني انخورگري د طبيعي علومو د كتابونو تصويري کول وو. له هجي وروسته، ورو ورو ادبی كتابونه، په خانگپري ډول د سترو شاعرانو د شعرونو ديوانونه او د داستانونو څينې صحنه انخوريزې شوي. غربی محققانو په دي دليل چې په ډېره کوچنۍ اندازه او ډېر ظرافت یې دا تصويرونه د ميناتور په نوم ويل. مسلمانانو د كتابونو په انخورولو کې د خو پېړو په اوبدوکې ډېر پرمختګ وکړ. دوي د بېلو بېلو رنګونو، تصويرونه، ماريچي ترکيب بندي او د عقیدتي مفهومو د بيانولو له امله د بشکلا او هنري ارزښت لورو پوريته ورسيدل او نريوال شهرت یې پيدا کړ.



(۱) انخور د منابع الحيوان ابن بختیشون د كتاب يوه پاهه په اومه هجري قمری بهري کې (نرزمري او بنځه زمرى)

(۲) انخور (جواجموي کرماني دیوان: د هما او همایون زرم، بغداد ۷۹ هـ ق کال).



(۳- انخور) (هارون الرشید، په حمام کې د خمسه
نظامي له کتاب خخه د کمال الدین بهزاد اثر
هرات، هـ ۹۰۰)



(۴- انخور)

هغو انخورگرانو چې شعرونه يې انخورول، په شعرونو کې
غښتو عقیدتي مفهومونو ته يې خانګړي پاملننه درلوده.
لويو شاعرانو، بېل بېل مضمونونه د شعر په زېه بیانول،
انخورگرانو هم له بنکلا او رنګونو خخه په ګته اخيستنه دا
شعرونه د تصویر په بنه انخورول چې د بېلوبېلو مفهومونو
او موضوع ګانو سره يې ډډه لکوله. له دې امله میناتوري يو
ډول خيالي (ذهبني) انخور ګري ۵ه.

په میناتوري کې د طبیعت پیروي نه کېږي، بلکې د شکلو
په ساده کولو، د رنګونو په بدلون، د بېلوبېلو صحنو
تمیيل او د ډول ډول موضوع ګانو تصویرونه کاري. په دې آثارو کې
هنرمندان هغه نړۍ تصویروي چې په هغې کې نقاشي ډبره روښانه
د. ډبره خلیدونکي رنګونه، بي له حجمه شکلونه، زيات طرافت او
بنکلا، ګلونه او بوټي په تازه ګې کې تصویر شوي دي. فضا يې ژوره
ښودل شوي ده. په تصویر کې هېڅ سیوری نه لیدل کېږي.
ډپرو انخورگرانو د اسلامي میناتوري د شکل نیولو او وده ورکولو
په هکله ستري وندې سرته رسولي دي او ځینو نورو تر هغې هم
ستري دندې تر سره کې دي چې د دوى له میناتوريو خخه، نورو
الهام اخيسته، لکه: (جنيد السلطان) (کمال الدین بهزاد) او سلطان
محمد چې د دوى د آثارو نمونې په دى درس کې ويني.

تمرین

- ۱- کومې موضوع ګانې په دې انخور ګريو کې ويني؟ د نقاشيو په هکله يې
پڅلوكې سره وغږېږي.
- ۲- په دې تصویرونو کې کوم شکلونه او رنګونه ويني؟ د انخور ګري په هنر کې
شکلونو او رنګونو ته پاملننه وکړئ او په هکله يې په څلوكې سره وغږېږي.
- ۳- د (جشن او کوچني اختر) د کارتونو په میناتوريو کې ترکیب بند او مارپېچي
حرکتونه پیدا کړئ.



(۵- انخور)



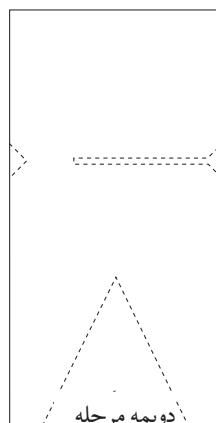
د قرآنکریم د رحبل جورول

تراوسه مو د قرآنکریم د رحبل د جورولو په هکله فکر
کړی دی؟

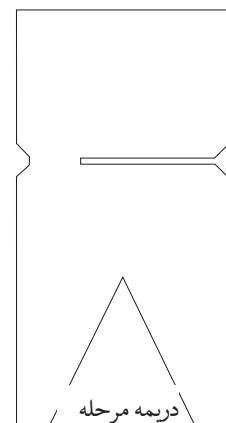
مسلمانان د قرآن عظیم الشان لپاره چې د خدای ﷺ کتاب دی، بشکلی
رحیلونه جوروی چې د تلاوت په وخت کې قرآنکریم له څمکې څخه
پورته پري کیښودل شي. د قرآنکریم رحل له دوو لرگیو څخه جورپېږي
چې یو په بل کې اوېدل کېږي چې په اسانۍ سره خلاص او تړل کېږي. د
قرآنکریم د تلاوت په وخت کې رحل خلاصوي او له تلاوت څخه وروسته
ېږي تړي او په داسې څای کې ېږي بدی چې کم څای ونیسي.
تاسې هم کولی شی چې هغه رحبل ته ورته چې هنرمندان ېږي له لرگی څخه
جوروی له ډېل مقوا کاغذ څخه جورپکړئ. لومری مقوا کاغذ د مستطیل په
بنې بیاتی کړئ. وروسته، د مستطیل اندازه په دوو ورو بربخو ووبشی چې یوه



اوله مرحله



دویمه مرحله



دریمه مرحله

يې د (قرآنکریم د کینبودلو) او بله يې د (پښو) برخه ده لکه: خنګه چې په شکل کې بنو دل شوي دي، مقوا کاغذ د تیرې چړې او يا بیاتي په واسطه پرې کړئ. پام مو وي چې د مستطیل عرض تر پایه پورې بیاتي نه کړئ چې له کوچنې برخې خخه لوې برخې جلا نه شي. وروسته د پښو يا لاندېنې برخه کې يې يو عمودي مثلث انځور کړئ او هغه هم بیاتي کړئ چې درجې پښې محکمې او بنکلې شي. د دې مرحلې له ترسرته رسولو وروسته دواړه برخې له بیاتي شوي خای خخه يو په بل کې نباسې.

د دې لپاره چې ستاسي رحېل بنکلا پیدا کړي، نو د الله په مقدس نوم او يا په نورو دعا ګانو او اسلامي ډیزاینونو بنکلا ورکړئ. دا ډیزاینونه د مقوا کاغذ او رحېل په باندېنیو دیوالونو باندې په تور او سپین ډول او يا رنګه انځور کړئ. د دې کار لپاره د رحېل د باندېنیو دیوالونو په لویو او کوچنې برخو بنکلې ډیزاینونه انځور کړئ، ترڅو د رحېل دواړو باندېنیو برخو ته بنکلا وروښې وروسته بیا په خپل رحېل کې قرآنکریم کېږدئ او تلاوت يې وکړئ.



تمرين:

- ۱- تراوسه مو د قرآنکریم خو ډوله رحېلونه ليدلي دي؟ هغه له کومو موادو خخه جوړ شوي دي؟ آیا د رحېل په دیوالونو بنکلابو دي دي؟ دا بنکلابو خه ډول دي؟
- ۲- د رحېلبو د دیوالونو دیو خای کولو لپاره کومې لاري په کاروړو؟
- ۳- له مقوا کاغذ خخه يو رحېل جوړ کړئ او په خپله خوبنې بنکلا يې دیوالونه ډیزاین کاري کړئ او د خپلې خوبنې په طريقة يې دیوالونو سره ونبسلوئ.

له افغاني هنرمندانو سره آشنا کيدل

الْمُخَاهِفَةُ

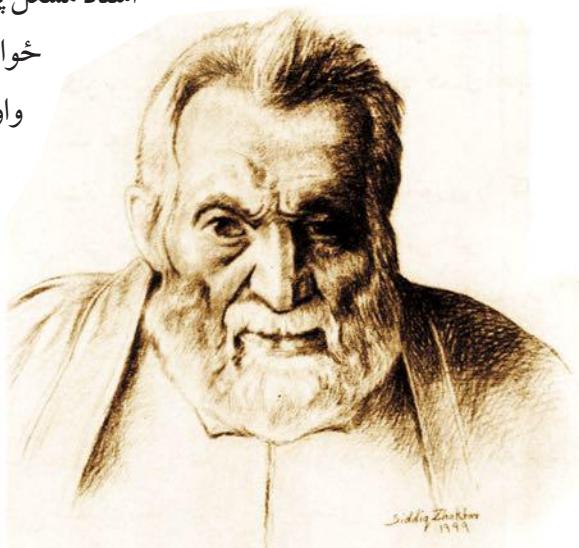
په افغانی هنرمندانو کي کوم کسان پېژنئ؟
هر یو د هنر په کومو خانگو کې فعالیت کوي؟

استاد محمد سعید مشعل

حاجی محمد سعید (مشعل) د محمود (غوري) زوي په ۱۲۹۵ هـ . ش
کال کې د غور ولایت د (تیوره) په کلې کې وزیرید.

استاد مشعل په یوه هنر پالونکې کورنۍ کې لوی شوی و . د
خوانی په وختونو کې یې هنري کارونو ته پام ور
واوبنت. هڅه یې وکړه چې د استاد کمال الدین
بهزاد مکتب را ژوندي کړي.

استاد پر میناتوری پرته د حاشیو په بنکلا
(تلدیب) کې د ډپرو تکړه هنرمندانو په
ډله کې شمېرل شوی دي. استاد په
میناتوری کې نوبنت رامنځ ته کړ ځکه
چې د ځانګړي لاره او روشن درلود
او د استاد کمال الدین بهزاد د مکتب
په پیروانو کې حسابېږي. استاد ډپرو



شاگردانو ته هنري زده کړه ور په برخه کړي ده او ستر هنري خدمتونه یې سرته رسولی دي. استاد مشعل په ۱۳۷۶ هـ. ش کال کې د دلوي د میاشتې په لسمه نیته له دې نړۍ خڅه سترګې پټې کړي او د ابدی ژوندانه په لور روان شو. د د ځینې آثار د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په ملي ګالري، دولتي تالارونو او د خلکو په کورونو کې ساتل کېږي.

استاد عزيز الدين وکيلي پو پلزى

استاد په ۱۲۹۷ هـ. ش کال د سنبلې د میاشتې په ۶۱ مه نېټه د کابل په چهاردهي کې وزېږید. نوموري له دې امله په (اووه قلمي) خطاط باندي مشهور دی چې په خط کې د نوبنتکاري، نقاشي او انحور ګرى له امله د ګران افغانستان له نومياليو هنرمندانو خڅه و. ده د کار په بنکلا او ظرافت کې ساري نه درلود. همدارنګه، د استاد وکيلي د تابلوګانو په حاشيو او متونو کې ډېرې مهمې افغاني هنري پدیدي ترستړګو کېږي. استاد وکيلي په هنري کارونو سربېره د خطاطي د هنر او تاریخي پیښو په هکله زيات کتابونه ليکلي دي. استاد د ۱۳۷۶ هـ. ش کال په لوړنيو میاشتو کې له دې نړۍ خڅه سترګې پټې کړي. روح دې بناد وي



تمرين

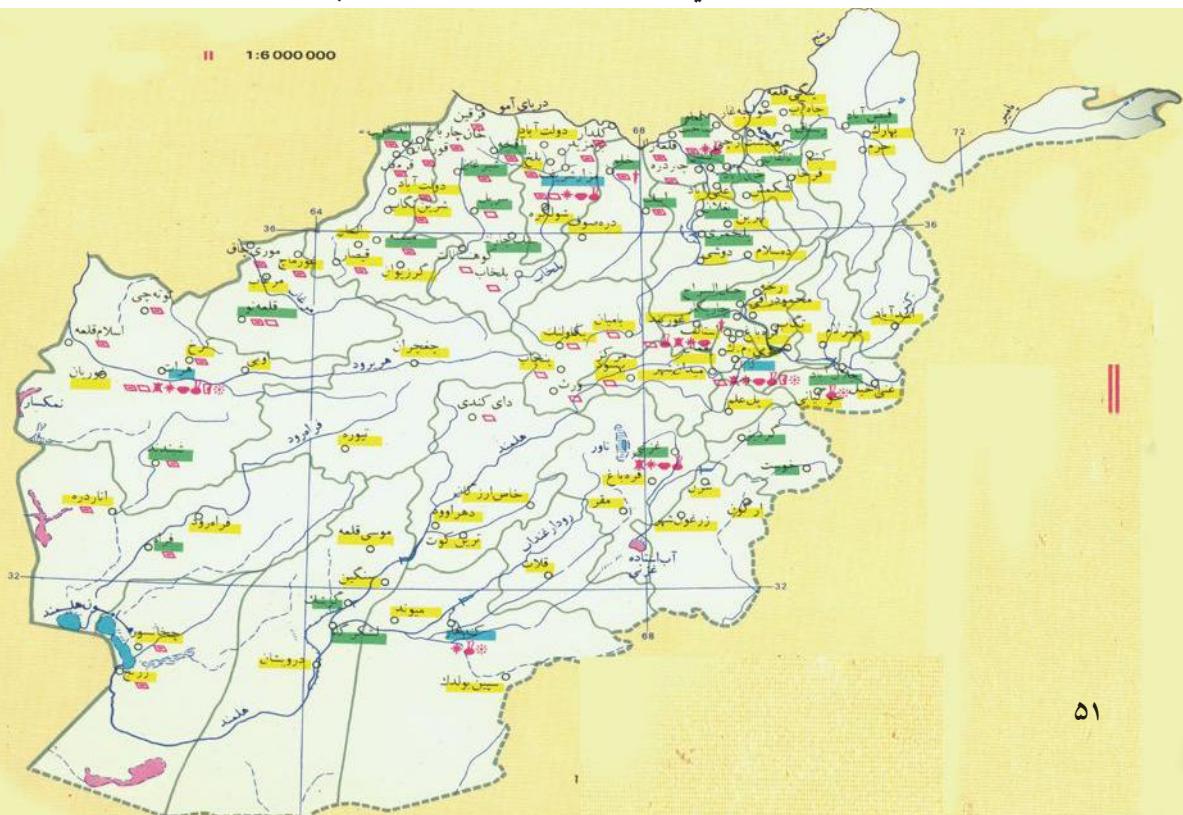
تاسي په خپلو ولايتونو کې هنرمندان پېژنۍ؟ د هغوي د مهمو آثارو نوم واخلئ.

له افغانی هنرونو سره آشنا کیدل

د قالینې استر ته خیر شئ چې د هغې تار او پود د
گندې په وسیله خه ډول سره نسلول شوي دي؟
دقالینې پرمخ خه شى وينئ؟ د قالینې رنګين ډيزاینو نه
څه ډول په پر له پسي ګندو رامنځته شوي دي؟



کله چې په قالینې کښینې او یا پر هغې باندې لموټخ کوئ خه احساس درته پیدا
کېږي؟ د هنر لومړۍ خانګې په افغانستان کې زرګونه کلونه لرغونتیا لري.
که خه هم د هنري آثار و تولید د انسانانو د ارتیا وو دلیرې کولو سر چینه ۵۵،
دقیقه طراحی، د بېلوبېلوا ډيزاینو نو کارول، د دې هېواد د هنرمندانو د بېلا





پېلو نسلونو ذوق د تاریخ په او بدوكې خرگندوي د خلکو هنري مینه تکو او پارچو ته رنگ او ډيزاینونه وربني، بنکلي او نرم فرشونه اوبي، ودانيو ته د قرآنکريم په مبارکو آياتونو بنکلا وركوي، سفالۍ او فلزي لوبني په ظرافت سره بنکلي کوي، دروازو، منبرونو او د لرگي رحبلونو ته بنکلا وركوي، کاري لوبني بنکلي کوي، ترڅو انسان هره شبيه د ظرافت او بنکلا سره اړیکې ولري، نو هغۇ ته ېې بنکلا او ډيزاینونه وركري دي، نن هم د پوستينو جورول، د سراميکي (کلالي) لوبني جورول، د غاليو او بدل او ... د هېواد په مختلفو سيمو کې دوام لري.

دېر وګري د دغه صنایعو په جورولو لګيا دي. خومره چې د تاریخي هنري آثارو ساتنه دېر ارزښت لري، همدارنګه ډيزاینونو، بېلا بېلو هنرونو د رامنځته کولو، کارولو او د بنکلا ووطريقو او روشنونو انتقال وروستيو نسلونو ته ديره زياته اړتیا ده.

د لاسي صنایعو تولید سرپرہ پر هنري او فرهنگي اړخونو داخلي او باندانيو بازارونو ته د هغۇ عرضه کول د اقتصاد له پلوه زيات ارزښت لري. د افغانستان په نقشه کې د لاسي صنایعو او بېلو بېلو هنرونو عمده مرکزونو ته پاملننه وکړئ. د افغانستان په بېلو بېلو بسaronو کې خلک په بېلا بېلو هنرونو بوخت دي او بېل بېل لاسي صنایع تولیدوي. د مثال په توګه، په کابل بنارکې د معماري، بخاري جورونه، پښگري. فلزکاري، مسگري، زرگري، کندنکاري، د مريو پييل، د توکرو او بدل، د تيرو تراشل، کلالي، نقاشي، د غاليو او بدل، خامک ګنډل

وجود لري، په نورو بناروکي د ټوکر او بدلو،
وريسم او بدلو، شال او بدلو، دګلدوسي بېل بېل
دولونه شته ټوکريا رخت ته بنکلا ورکول، لکه:
د مریوگنایل، خامک گناینه، له ختې خخه د
سفالي لوښو جورول، کلالی، د لاجورد د
غیمو توړل او ډبرینو لوښو د جوریدو هنرونه
ادامه لري چې یوله هغو خخه په هرات کې
ښیښه جوریدنه د چې د ځانګړې ظرافت
درلودونکي ده. د ماتو او بېکاره بنیښو له ولې



کولو خخه وروسته رنګونه ور سره ترکیب کوي چې میرمنې او نارینه کله ګاه او کله هم بېل بېل
په دې کارونو بوخت دي او په بېلو بېلو شکلونو ګیلاسونه او بنکلی لوښي د لاس او اور په
واسطه تولیدوي چې د امریکا او اروپا بازارونو ته ې په لار پرانیستي ده که خه هم دا آثار د
افغانستان په بېلا بېلو بنارونوکي لیدل کېږي چې د ټولو سیمو په آثارو کې ورته والي شته
دي. د ډیزاینوونو، رنګونو او جوړولو طریقې او روشنونه ې په بېل دی. د هرې سیمې د هنرمندانو
ذوق او ابتکار دې سبب کېږي چې د ډیزاینوونو او آثارو جوړول بېلې ځانګړتیاوې پیدا
کړي. هغه بدلونونه چې هنرمندانو د تاریخ په بېلو بېلو دوروکې په هنري آثاروکې رامنځ
ته کړي دی، د هنر د مختلفو ځانګو د ودې او تحول سبب شوي دي. د همدي تحول له
امله د چې نن د لاسي صنایعو ځانګې لوړو پوریو ته رسیدلې دی چې ډېر ارزښتناک آثار
تولیدېږي، لکه: د استالف کلالی (سرامیک) چې د افغانستان له ډېر مشهورو کلالیو خخه
ده چې په بېلو بېلو بنارونوکې ې په د خرڅلاؤ بازارونه تاوده دي.



تمرين:

- ۱- ستاسي په سيمه کې کوم لاسي صنایع شته دي؟
- ۲- تاسي د هنرونو له کومې ځانګې سره اشنا ياست؟
- ۳- له کوم افغانی هنر سره مينه او علاقه لري؟
- ۴- د خپلې خوبنې د هنر د ځانګې لپاره نوي نظریه وراندي کولی شي؟

لوست

د افغانستان له ملي موزیمونو سره آشنا کیدل د مزار شریف موزیم:

د مزار شریف موزیم اوبرده معینه او لرغونتیا لري. له هغه وخت خخه چې د حضرت علی کرم الله وججه مقبرې ته پادشاه هانو سوغاتونه ورکول، د دې موزیم د جوریدو سبب شول. دا تحفې او هدیې د روښې په یوه ځانګړې کوتې کې ساتل کیدې. د مزار موزیم سربېره پر قیمتی ډالیو، د مسکوکاتو او نه پیداکیدونکو کتابونو په ځانګړې ډول د خطې نسخو کتابونه چې د هغې له ډلې خخه د قرآن عظیم الشان نسخې د قرآنکریم څینې تفسیرونه لري چې له زیات ارزښت خخه برخمن دی. په خپله مبارکه روپه د معماري د هنريو لرغونی سبک دی. چې په مبارکو آیاتونو بشکلې شوې ده. دا مبارکه روپه یوه تاریخي لرغونی ودانۍ ده. پر دې موزیمونو سربېره، زموږ په ګران هپواد کې شخصي موزیمونه هم شته د نمونې په ډول سلطاني موزیم د یادولو وړ دي.

د هرات موزیم:

په ۱۳۰۲ هـ. ش یا ۱۳۰۴ هـ. ش کال کې د هرات موزیم تاسیس شو او په ۱۳۱۰ هـ. ش کال کې د هرات د بنار بناروالی ته وسپارل شو او په ۱۳۱۲ هـ. ش کال د هرات د بناروالی د مقام په حکم د پارک هوټل ودانۍ ته ولیردول شو. په هغې کې چې کوم آثار وو، هغه د خلکو ننداري ته ایښو دل شوي وو. اکثره آثار پې د بناروالی له بودجې خخه اخیستل شوي دي. هغه آثار چې په هله او بگرام کې د کیندنو په نتیجه کې لاس ته راغلي وو، د کابل د موزیم لخوا د سوغات او ډالی په ډول په ۱۳۲۵ هـ. ش کال د هرات موزیم ته سپارل شوي دي.

د میمنې موزیم:

د میمنې د بنار په یوې تاریخي غونډلې کې د ناخاپې کشفیاتو په نتیجه کې د غوریانو د دورې مسي سکې په لاس راغلي چې په ۱۳۳۵ هـ. ش کال کې پې د میمنې د موزیم د جوریدو زمينه برابره کړه، چې په هغې کې لرغونی آثار او شیان وساتل شي. د میمنې موزیم د مدیرانو په هلو څلوا په کم وخت کې د ډېرو لرغونو او قدیمي آثارو خخه برخمن شو او ننداره پې په ۱۳۳۶ هـ. ش کال کې پیل شو. د اندری دو مره په زړه پورې وي چې د میمنې خلکو خپل قیمتی او تاریخي آثار د تحفې او ډالی په ډول دې موزیم ته ورکړل.

د منابعو فهرست

- ۱- غلام محی الدین شبنم، د خوانانو او نوبو خوانانو د نقاشی د لوستلو لارښود ۱۳۸۰ کال
- ۲- د هنر د لوست لارښود لوړیو، دویمو او دریمو ټولګیو د بنوونکو لپاره کود نمبر ۵۳/۴، ۱۳۸۵
- ۳- د تجسمی هنرونو اصول، دکتور محمد حسین حلیمي.
- ۴- د تجسمی هنرونو اصول، فني او حرفوي کود ۲/۲۱، ۳۵۸۶، ۱۳۸۶ ه.ش.
- ۵- له تجسمی هنرونو سره آشنا کيدل کود ۳/۷، ۳۵۸۴، ۱۳۸۴ ه.ش.
- ۶- فني طراحی لوړی ټوک فني او حرفوي کود ۹۲/۹۲، ۳۵۹۱، ۱۳۸۱ ه.ش.
- ۷- هندسي نقشونه لوړی ټوک فني او حرفوي کود ۴۸۵۰/۴۸۴، ۱۳۸۴ ه.ش.
- ۸- د محلی انځور ګرۍ کارگاه فني او حرفوي کود ۷/۷۷، ۳۵۹۶، ۱۳۸۶ ه.ش.
- ۹- د لاسي چاپ کارگاه فني او حرفوي کود ۲۰/۳۵۸، ۳۵۸۴، ۱۳۸۴ ه.ش.
- ۱۰- د ایران د کاشی کاریو په هنر مقدمه محمد یوسف کیانی، فاطمه کريمي او عبد الله قوچاني و رضا عباس موزیم ۱۳۶۲ ه.ش.
- ۱۱- د هنر دایره المعارف، روئیس پاکبار، د معاصر فرهنگ انتشارت.
- ۱۲- اسلامي هنر ارنست کونل.
- ۱۳- اسلامي هنر زې او بیان، تیوس بوکهارت.
- ۱۴- د ایران له لاسي صنایعو سره اشنا کيدل، لوړی ټوک فني او حرفوي کود ۳۰/۳۵۹، ۱۳۷۸ ه.ش.
- ۱۵- د ایران د لاسي صنایعو په لور، د احمد لارام په اهتمام. د ایران د تهران د ملي بانک. انتشارت ۱۳۵۶ ه.ش.
- ۱۶- علم په اسلام کې، د احمد لارام په اهتمام د تهران د سروش انتشارت ۶/۱۳۶ ه.ش.
- ۱۷- د خوشنویسى هنر اول او دویم جلد، کود ۵/۲۰۴.
- ۱۸- په اسلامي فرهنگ کې د خط بېکلا، ان ماري شیمل د قدس ولايت انتشارت.
- ۱۹- د خط تاريخ او د افغانستان پخوانى لیکې عبدالحی حبیبی.
- ۲۰- د ایران نقاشی، بازیل ګرۍ د تهران د نوي عصر انتشارت ۱۳۶۹ ه.ش.
- ۲۱- د ایران د نقاشی هنرته کته، ډکتر اکبر تجویدي. د فرهنگ او اسلامي ارشاد انتشارت تهران ۱۳۷۵ لوړی
- ۲۲- د هنر کارگاه ۱ جلد د پوهنځی نه مخکې کود ۴/۵۹، ۱۳۸۷ ه.ش.
- ۲۳- د هنرسير په تاريخ ۲ جلد. د پوهنځی نه مخکې کود ۸/۵۹۴، ۱۳۸۶ ه.ش.
- ۲۴- د افغانستان د تاريخ فشرده، فاروق انصاري، د مطالعاتو مرکزکابل ۱۳۸۶ ه.ش.
- ۲۵- موزیم پېژندنه او په افغانستان کې د موزیمونو سیر، د اثنوګرامي دیپارتمېنت او باستان پېژندنه د اجتماعي علومو پوهنځی، د کابل پوهنتون پوهنديوی محمد رسول باوري کابل ۱۳۷۵ ه.ش.